

רה"ש"ת

בעזרת

תורה בין בעידנא דעסיק בה בין כו' מגנא
ומצלח. (מסכת סוטה כא)

ולקחתם לכם ספר פירוש על הנדה של פסח

פרי חיים

עם באר מים

למען תזכור יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך דייקא
שבכל יום ויום גואל הקב"ה כל או"א מישראל מכל צרותיו כבימי
יציאת מצרים.

מהרב הגאון הקדוש עמוד העולם צדיק תמים אור
שבעת הימים אספקלריא המאירה מופת הדור ופלאו

מן אברהם חיים זצוקלה"ה
האבד"ק זלאטשאב

אשר כבר יצא מוניטין שלו בספרו הקדוש אורח לחיים על התורה
רבים ילכו לאורו ותהלתו מלאה הארץ

הזבא לבית הדפוס ע"י הר' יעקב מאיר בלייך נ"י חתן הרב המנוח האבד"ק ווישניפטשיק כש"ת מוה"ר משה ז"ל בן הרב המנוח כש"ת מוה"ר יהודה ז"ל האבד"ק טארנירודא בהסכמות הצדיקים הקדושים יסודי עולם והרבנים הגאונים מחז"ל וכן מארץ ישראל ר' עליהם יחי' והמה גדרו גדר לבלי ישיג שום אדם גבולו להדפיס הפירוש הזה גם הספר באר מים על הגדה של פסח מכ"ק אא"ז הצדיק הקדוש והטהור כ"ו מ"מ ד"ק זאלאוויץ זצוקללה"ה בלתי רשותו וכודאי שארית ב"י לא יעשו עולה וכל השומע לדברי חכמים ישכון בטח. ומחמרת שהצדיקים והרבנים הגאונים שליט"א שנדפסו בספר באר מים כתבו בהסכמתם להדפיס אותו בצוותא חדא עם הבאר מים וכתבו ששניהם כאחד טובים, אבל מחמת חסרון כ"ס לא יכולתי בשנה העברה להדפיס שניהם יחד. ועשיתי כמו שכתב רש"י ז"ל בס' דברים ד' ד"ה או יבדיל כו' וז"ל אמר משה מצוה שאפשר לקיימה לקיימה כו' והבאתי לביהדפ"ס הס' באר מים, וכעת רוצה אני לקיים המתחיל כו' אומרים לו גמור ומביא אני לביהדפ"ס הס' פרי חיים בכדי שיהיו שניהם כאחד טובים ומבקש אני מאחב"י לקנות זדה הספר ולשלם לי ברוח נדיבה בכדי שאוכל עוד להביא לביהדפ"ס דברים טובים שיש אתי בכתבים שנתנו לי הסכמה ע"ז הרבנים הגאונים שליט"א. ואמרו לי להדפיסם, (ויהי' בזה עוד מצוה גוררת מצוה כמו שנדפס בס' באר מים דף י' בהקדמת המביא לביהדפ"ס) וזכות שני בעלי המחברים שיהי' שפתותיהם דובבות כו' בשעה שיהיו הוגים בדבריהם הקדושים ימליצו טוב בעד כל הקונים והמסייעים לי להביא לביהדפ"ס הפי' הנ"ז. ואגב אדפיס מה שנפל בדעתי לפרש מה שכתוב בפרשה הנ"ל אחר אז כו' וזאת התורה אשר שם משה כו' עיין רש"י שם וזלה"ק זו שהוא עתיד לסדר אחר פ' זה. וזה בוודאי אמת, אבל מצינו כמה פעמים מקרא נדרש לפניו ולאחריו. יכולים גם כן לומר שהמקרא נדרש לפניו ג"כ ראשית, דכתיב וזאת ו' מוסיף על ענין ראשון ועוד שהלשון שם ולא כתוב צוה כבשאר מקומות י"ל לפענ"ד שהורה משה רבינו ע"ה לכל ישראל לעשות כמו שעשה ד"ה ללמוד ממנו שאמר אם אינו יכול לקיים כל המצוה אקיים עכ"פ כו' וזה הלשון אשר שם היינו שעשה. לא כמו שיש לפעמים שאומרים לאדם לעשות מצוה, ועונה ואומר יש לי די מצוות. מי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה והי' רוצה לעשות עוד חצי מצוה ק"ו בן בנו של ק"ו אנו צריכין לעשות כל מה שביכלתינו ולקיים כל מצוה שבא לידינו עד מקום שידו מגעת. ואני תפילה להבורא יתברך שמו שיעזור לי ולחתני הרבנים שיחי' שהם בוועין. א' שם תפארתו הרב מרדכי ראזען נ"י בביהכ"נ אמת ושלום והשני הרב צבי שמערלער נ"י בביהכ"נ ל"וית חן ומחויקי הדת. השי"ת יעזור להם לגדל את כל יו"ח שיחי' לתורה ולחופה ומעשים טובים בנחת ובהרחבה ושיקוים בי וראה כטוב ירושלים כו' וראה בנים לבניך כו'.

כחפצי יעקב מאיר בלייך

במושב זקנים צפת

אעתיק דבר אחד מדברי הרב התניא ז"ל להודיע לאנשים או לנשים שאינם מבינים לה"ק ואומרים
אחר הדבירה כל חמירא שלא ידמו בנפשם שאומרים איוו תחינה כי אין זה מועיל לביטול החמץ רק צריך
להיות פיו ולבו שוין שכזה הוא מפקיר ומבטל כל מינים שיש בהם חשש חמץ שלא יהי' נקרא שמו עליו
בכרו שלא יעבור עליו על ביי וכי'. מים ריא ווערפער כל חמירא כו'. אין ער מבטל ומפקיר כל מין שיש בו
חשש חמץ הנמצא בנבולו.

דרוש לשבת הגדול.

תתאה שלא יפול למטה להתענג בתענוגי עוה"ז
ככל חברואים, ואם יראה שכבר נכשל בתענוגי'
לשוב בחשוכה. והוא נק' גי'כ תשובה תתאה
שמתחת יראה. ועי'כ ר"ה הוא ראשון לעשיית.
ועי'כ תשרי הוא אותיות חשר"ק כי עבודתנו
מתחא לעילא שאנו מעוררין במדת יראה מדת
מלכות. ועי'כ נק' תשרי עי' החשוכה תתאה
שאנו עושין בחודש הזה והתחלתו מחודש תשרי
היינו ר"ה. וזהו תשרי לשון שרי' ל"י מאר'. כי
כשאדם עובר עבירה ר"ל. העבירה קשורה בו
ככלב. וכשקושה תשובה אנו מתפללין אליו יח'
תשרי הקשר עבירה. וכונת בריאת העולמות
הי' כדי להטיב לעמו ישראל ולהמשיך עליהם
שליש עשרה סבילין דרחמים. והיינו כשיקבלו
ישראל עליהם מדת מלכות ויראתו בשלימות
ויראו שכבר נכשלין ועושין כסדר הזה מה הוא
רחום וכו' ועושין תשובה. אז השיית מסשיך
עליהם י"ג מדותיו ומרחם עליהם ונתמלא כונה
הבריאה שכרא כל העולמות בהשתלשלות להטיב
לעמו ישראל. נמצא אי אפשר לניסן היינו
שיבא שפע של הש"י מעילא לתתא כסדר על
עמו ישראל להטיב להם אי"א בלא תשרי היינו
שיעשו תשובה ויעוררו מתתא לעילא ואז יתגלה
בחי' ניסן בחי' אביב. וזהו מר אמר חדא וכו'
ולא פליגי ושניהם אמת. וכן בניסן נגאלו
ובניסן עתידין לגאול. היינו שהשיית ימשיך
חסדיו על עמו ישראל בחי' ניסן אביב. ואי"א
לגאולם ולהמשיך עליהם חסדיו אי"כ יעשו ישראל
תשובה בחי' תשובה כי כלו כל הקיצין ואין
הדבר תלוי אלא בחשוכה. והנה אסרתי פי'
הגמרא (שבת קי"ח:) אלמלי שמרו ישראל שני
שבתות סדר היו נגאלין. כי בחי' יראה נק'
בתיקונים שבת הקטן. וכתוב בהקדמת תיקונים

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול
מפני הנם שנעשה בו שלקחו כל איש
שה בעשור לחודש והיה נקשר בכרעין המטה
ככרי לכודקו ארבעה ימים קודם שחיטתו. והשה
הי' אלהות של המצריים ולא הי' יכולת בידם
למחות. ואותו שנה הי' בעשור לחודש בשבת.
והקשו הי"ל לקבוע בעשור לחודש אף בחול
ככל המועדים שנקבעו כיום שנעשה הנם. ונלע"ד
להרץ דהנה אמרו בגמ' (ריה י'): פלוגתא בין
ריא ורי' חד אמר בניסן נכרא העולם וחד אמר
בחשרי. וכל חד וחד מביא רא' לדבריו. וצריך
להבין למה אינו מחרץ כל אחד הראי' מהפסוק
שמביא חשני כבכל הסוגיא. עי'כ נ"ל דמר אמר
חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ודברי שניהם
אמת. דהנה השיית ברא כל העולמות כדי
שתתגלה מלכותו דהיינו שבעוה"ז כלו יתגלה
שהוא מנחג אף עולם הטבעי כרצונו ומדת
מלכות לית לה מגרמה כלום וכן כולם, ואם
עובר הש"י וממליך הש"י על הכל אז בא אליו
מדת אחבה מאת הש"י ועובר מאחבה ומשמה
את המקום ומשפיע תענוג למעלה. והנה החודש
ניסן נק' אביב שהוא א' ב' כסדר ואח"כ י' ב'
הם חכמה ובינה. וצירוף הוי' של ניסן הוא
כסדר. ויוצא מן ישמחו השמים ותגל הארץ.
כ"ז מורה על השפעת חסדי הש"י עלינו, מלמעלה
למטה הוא חסד הראשון. מדת אל אשר נגלה
קודם בריאת עולמות כדי להטיב לעמו ישראל.
ותשרי הוא מדת יראה שאנו מקבלין עלינו מדת
מלכותו ויראתו שכרא בשביל זה כל העולמות.
ועי'כ בריה דנין על זה העולם אם ישראל מקבלין
עליהם מדת יראתו ככונת הבריאה. עי'כ אחז"ל
(שם כ"ז:) כמה דכייף אינש טפי מעלי שצריך
להקשיך עליו מדת יראה בשלימות לירא יראה

רחירות שנגלה עליהם כזה הכחינה לא חוספּו
לראותם עוד עד עולם אלא יהיו ימי הפסח
לדורות מקבלין מיציי"ב הראשון. והנה בזמן יצ"ם
הראשון שנתגלה חידוש העולם הראשון וכמיש
האריז"ל בסדר ההגדה נבי מה נשתנה זו"ל
ויצ"ם היינו חידוש העולם חידוש זו"ן בעיבור
שני עכ"ל ע"ש. וכשנתגלה בחי' ניסן בחי' אביב
השפעה וחסדי השי' חסד עליון כמו שהי'
בברית העולמות השפע מלמעלה למטה כסדר
אז כי לחי' ניסן נתגלה בחי' מלכות עשירית
האפה. והי' אז עשור לחודש בשבת והיו לוקחין
שה שהוא אלהות של מצרים וקושרין ככרעי
המטה לבורקו לשוחטו כי יפקוד הי' על צבא
המרום בסרום ואח"כ על מלכי ארמה בארמה.
ובעשור לחודש הזה שהי' אז בעת יצ"ם בשבת
שנתגלה הנס של יצ"ם מעלמא רחירות הנקרא
שבת הגדול נתגלה גם בתחתונים כי יפקוד הי'
והפיל צבא מרום אלהות של מצרים ובעשור
לחודש טרת מלכות שבת הקטן נתגלה הנס של
יצ"ם שבת הגדול ונמצא הי' אז שני שבתות
ביחד. וזהו שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת
הגדול. הלשון קורין אותו פרושו שקורין אותו
שבת הגדול אעפ"י שאינו שבת הגדול. כי
בשעת יצ"ם הי' השבת שלפני הפסח בעשור
לחדש ונתגלה בו הנס מיצ"ם שהוא כשבת
הגדול ע"כ גם עתה קורין לשבת שלפני הפסח
שבת הגדול ומתורץ כזה קושיה הפוסקים.

מאן דאית ב' יראת ה' אייתי לי' לירי עניה
שכינתא עילקה והיינו כינה תשובה מאהבה וזהו
נק' שבת הגדול. וזהו אלמלי שמרו ישראל שני
שבתות מיד היו נגאלין היינו שיעשו תשובה
תחתה שהוא מחמת יראה ועי"ז יבואו לתשובה
עילקה והם שני שבתות שבת הגדול והקטן
ביחד מיד היו נגאלין. והטעם הוא שאי אפשר
להיות הגאולה אא"כ שמרת מלכות יבוא לשבת
הגדול הוא יוכל עלמא רחירות ואז נגאלין. וכן
הי' במצרים שהי' הגאולה ע"י התלכשות בינה
במרת מלכות ויצאו לחירות וכמיש האריז"ל
בסדר ההגדה גבי שאלת כן חס מה זאת על
ידי מי מתחבר וכו'. כן יציאת מצרים היתה
על ירי כינה בהתלכשות במלכות עכ"ל. וכבר
כתבתי בשם הה"ק בוצינא קדישא מו"ה רוב
בער זלה"ה פי' הפסוק (שמות י"ג) למועד
מימים ימימה. ימים הוא לשון זכר. ימימה הוא
לשון נקבה שבפסח הראשון שנתגלה עולם
החמישים בינה עלמא רחירות וכמיש (שם י"ד)
וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים. זה הפסח
שיצאו ישראל סמצרים הוא בחי' דבר ונתגלה
הארה ראשונה שיצאו ישראל בכל ימי הפסח
לדורות עולם ומקבלין ימי הפסח לדורות שפע
מיציאת מצרים הראשון. ופסח לדורות הם נק'
בחי' נוק' וזהו מימים להמשיך השפע אל ימימה
ימי הפסח לדורות עכ"ל ודפחית. ואפשר ז"פ
(שם י"ד) כאשר ראתם מצרים היום עלמא

דרוש קדש ורחץ

שהוא עולם המתשבה בינה. והנה במצרים שהיו
ערום וערי' וסוטכע כטוטאה ועוברין ע"ז והנביהם
השי' בפעם אחת בלי שום טורח ובאו לשער
החמשים כמיש (שמות י"ג) וחמשים עלו בני
ישראל מארץ מצרים שבאו תיכף לשער החמשים
רק אין זה כונת הכריאה שברא השי'
את האדם שיעבור השי' ויכניע היצר כדי
שלא תהנה הנשכה מנהמא רכסופא ואם עשה
השי' הדבר והנביהם סאי חוקילו הם ע"כ אחר
הפסח נלקח מהם ההארה הגדולה הזאת וציוה
להם השי' לספור ספירת העומר מיט יום לתקן
מדותיהם בכלל ובפרט והם מיט כניל וכיום

ונראה רהנה ידוע מי' האריז"ל שע"כ נק'
פסח לשון רילוג על שהי' גדלות
קודם לקטנות ע"כ. ושמעתי מהרב בוצינא
קדישא מו"ה **אברהם ז"ל** בהה"ק בוצינא
קדישא מו"ה **רוב בער** זלה"ה פי' ע"ז משום
שהאדם צריך להכניע שבע מדותיו שיש בו
כגון אהבה ויראה והתפארות וניצוח וכו' תחת
יראת ה' כמיש דהק"ה (ריה א' כ"ט) לך ה'
הגדולה והנכורה והתפארת והנצח וההוד וכו'
וידוע רכל מדה כלולה משבע והם מיט ואם
מכניע כל השבע מדות בכללן ובפרטן תחת
יראת ה' והם מיט אז שורה עליו שער החמשים

החמשים יקבלו התורה ויבואו לעולם המחשבה שער הנוין וזהו שהי' להם גדולות קודם לקטנות עכ"ל ודפח"ה. והנה האדם יראה בעצמו שכך מתנהג הש"י עמו ובתחלה כשמשים אל לבו לעבוד הש"י בא אליו הארה גדולה כמ"ש הרוקח ז"ל אין חזק כתחלת החסידות. ואח"כ נלקחה ממנו הארה זו ומסמיעין אותו שיתקן מדותיו ולתקן חטאיו עד שבא מחמת רוב עבודה אל עולם המחשבה. וזהו סימן לסדר של פסח שהי' שם גדולות קודם לקטנות. והיינו. קדש מתחלה בא הקדושה עליהם וקדש אותם ואח"כ נלקח מהם הקדושה הזאת ורחק שרחצו וטהרו את מדותיהם בכלל ובפרט והם ס"ט עד שקבלו התורה ביום החמשים ובאו לשער החמשים. והנה ארז"ל (אבות פ"ו) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' כי בקבלת עול תורה בשלימות צריך לראות שלא להצטרך לעסוק כמז"ס גדול כדי להתפרנס עצמו כמאכלים עריכים וכתקנונים ע"ד שארז"ל (עירובין נ"ה) אין התורה מצויה לא בחנרנים ולא בסחרני' כו' ע"כ יצמצם פרנסתו ויאכל פת במלח שהוא מאכל עני כמ"ש (ברכות כ"ב) בשעה שהעני נכנס לאכול פתו במלח וישתה סים שאין בו חסרון כים וישן על הארץ ולא בכרים רק ינהג בדברים גשמיים רק לקיום הנוף הכרחי ולא כמותות ועל הצטרכות מעט שמצטרך ארז"ל (אבות פ"ב) טוב תורה עם ד"א. וז"ש אחר ורחק אחר שיתקן מדותיו ויקבל התורה ינהג בדרכי התורה. ברפ"ם ר"ל חכר שלו יהי' פס ידו בשכבו על הארץ ולא בכרים. יחץ ויאכל מאכל עני כמ"ש (פסחים קט"ו) דרכו של עני בפרוסה וכשנוהג עצמו בדרכי התורה תשים התורה דרך אליו. וז"פ כך הוא דרכה של תורה ר"ל במי שעושה כך אז חשים התורה דרך אליו וכשתשים התורה דרך אליו אז מניד רחצה כי קודם קבלת התורה לא הי' יודע לעשות תשובה על חטאיו רק הי' יכול לתקן מדותיו ולא יותר אבל לא הי' יודע לעשות

תשובה על חטאיו. והנה כלת תשובה הוא תשוב ה' ר"ל שישב הי' אחרונה שפנס והפריד מן הוא"ו של השם. וזהו מניד רחצה ר"ל התורה חגיד לו רחץ ה' איך שיטתה הי' אחרונה ויקרב אל הוא"ו וזהו תשובה. מוציא מצה כי אמרו שהחמץ הוא היצה"ר וההיפך שלו היצ"ט נק' מצה ואח"כ בקבלת התורה שהוא מכניע היצה"ר כמו שארז"ל (קדושין ל') כראתי יצה"ר כראתי תורה חכלין ועי"ז מוציא מצה מוציא היצ"ט שהי' מטון נגר היצה"ר שהי' מושל בו. וכ"פ האלשיך ז"ל מוציא מצה לפי דרכו ע"ש. ואח"כ בהתמדת עבודה יראה להגביר על היצה"ר כמ"ש (אבות פ"ד ס"א) איזה נכור הכובש את יצרו. ולהכניע אותו שיהי' כבוש תחת ידו וימשול בו כרצונו ועבוד עמו הש"י ולא יבטל אותו לגמרי כמ"ש (יומא ס"ט) ביעתא כת יומא לא אשתכח רק יכניע אותו ועבוד עמו הש"י. וזהו מרוך ר"ל היצה"ר כורך יהי' כפות אצלו וברצונו יוציא אותו כעת שיצטרך לחאות הנשמות לעבודת הש"י. וזהו שלחן עורך כלומר כשיהי' היצר כבוש ת"י שיפעול בו כרצונו כעת שיצטרך לחאות הנשמות אז שלחן עורך יהי' שלחן עורך למעלה ועבוד את הש"י כמאכלים הנשמים כמ"ש (יחזקאל ס"א) זה שלחן אשר לפני ה'. ואז צפון ברך ר"ל יקבל ברכות מן היצה"ר הנקי צפון כמ"ש (יזאל ב') ואת הצפוני ארחיק מעליכם וכו' בהכניעו לעבוד עמו הש"י כי באמת גם רצונו וחפצו של היצה"ר שלא לציית אותו ולא שמסית האדם ועושה שליחותו של הש"י. ושםעתי מאדמו"ר הרב הגאון תחסיד המפורסם ס' שמואל שמעלקי ולה"ה ז"פ (תלים ל"ד) בקש שלום ורדפהו ר"ל אם תבקש שלום עם היצה"ר תרדפו כי גם רצונו וחפצו כזה. ואז הלל נרצה אם יהלל להש"י נרצה לפניו כי יעבוד הש"י גם עם היצה"ר. כמו שארז"ל (ברכות נ"ד) ככל לבבך בשני יצריך כיצר טוב וביצה"ר ואז יהלל להש"י ונרצה לפניו.

הגדה של פסח

נאלנו וכו'. כל יסור. דכפין תאב לזיווג דאז"א. ייתי ויכול. כל דצריך. כל יסור דצריך לנזק'

הא לחמא עניא כו' ע"י כמ"י הארז"ל ח"ל עניא כנלוחא מצרים אלא שרחמי המקום

היו ראוים ונתן להם ב' מצות ועיזו הקים מרת מלכות הנק' דכור וגאלם.

עבדים היינו לפרעה במצרים כו'. להבין שאמר ויוציאנו ה' אלקינו משם וכו' הוליל' ואלו לא הוציא את אבותינו ממצרים כו' ולמה אמר פעם אחרת חיי' הקב"ה. וגם שאמר הרי אנו וכנינו וכני בנינו משועבדים היינו וכו' והוליל' ואלו לא הוציא הרי אנו וכנינו וכו' עבדים היינו לפרעה במצרים כמו שהתחיל עבדים היינו וכו' וגם מה שייכות ואפי' כלנו חכמים למעלה. וגם דאמר ה"ז משוכח ולא אמר ה"ז מהולל או מבורך. ונראה דכתב הארז"ל על ויוציאנו ה' ממצרים לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו. וכתב הארז"ל וז"ל לפי שארץ מצרים היתה מקום טומאה ביותר והי' פחד אם יהי' מלאך יכול להתפגם שם אבל זה לא שייך חלילה בהקב"ה כי אש אוכלת הוא ולכן אני ולא אחר עכ"ל. מזה משמע שהי' מלאך יכול להוציא ממצרים בשליחות הש"י אבל היה המלאך בעצמו יכול להתפגם שם חלילה. ועל פסוק ואחרי כן יצאו ברכוש גדול כ' הארז"ל וז"ל ברכוש גדול שיבררו כל טוב שנפל במצרים ולא יצטרך עוד בירור עכ"ל. ולפיזו אם הי' מלאך מוציא ממצרים כדאי לא הי' יכול להוציא משם שלא ישארו ני"ק במצרים ח"ו מכני ישראל כי אפי' המלאך בעצמו יכול להתפגם שם חלילה וענין הפגם היינו שח"ו הי' ני"ק נופלים חלילה מהמלאך וא"כ פשיטא שהמלאך לא הי' יכול להוציא בני ישראל שלא ישארו שם ני"ק מכניי שם במצרים. וז"ש בעל אנדה עבדים היינו וכו' ויוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה ואלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים ר"ל שלא הוציא הקב"ה בעצמו את אבותינו ממצרים כמו שאמר אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו רק הי' הגאולה ממצרים ע"י מלאך וא"כ כדאי היו נשארים שם ניה"ק מכניי כנ"ל א"כ הרי אנו וכנינו וכני בנינו משועבדים היינו לפרעה ר"ל אעפ"י שהוציא המלאך את אבותינו ממצרים ולא נחיו אנחנו במצרים עבדים לפרעה אעפ"כ כיון שנשארו עוד ני"ק מישראל שם במצרים הרי אנו וכנינו

ייתי ויפסח וכו' ונראה דהנה רש"י ז"ל פ"י בפי' בא על פסוק והי' לכם למשפחת עד ארכעה עשר הי' ר' סתאי בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עד דודים הגיע השבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל שנאמר ואת ערום וערי'. ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה שסלו כאותו הלילה שנאמר מתבוססת בדמך בשני דמים. ואומר גם את כדם בריחך שלחתי אסירך מכור אין מים בו שהיו שטופים באלילים אמר להם משכו וקחו לכם משכו וירכסו מאלילים וקחו לכם צאן של מצות עכ"ל. ואפשר לומר דז"פ בעל האגדה הנ"ל, דהנה הארז"ל כ' בסידור בכונת מילה וז"ל חכוין לגלות ע"י פעולה זו להוריד חסדים מסקור' וכו' ואז מסתלקת קליפ' נוגה ונתגלה מ"ל דחשמל וכו' ואז יש זיווג. וזה על המילה מ"ל י"ה שס"ל אורחותיו ומתגלה עכשיו וע"י זה יתגלה השאר עכ"ל. וככונת האגדה כתב הארז"ל וז"ל ואמנם ב' בדמך חיי כו' דם פסח ה"ג. דם מילה ח"ת. פ"י דם פסח בנוק' כי שם הוא דם פסח במקום הנוק' כנורע מן הזוהר וכו' עכ"ל. וידוע כשישראל עושין רצונו של מקום ועובדין את הש"י אז עושין זיווג למעלה ועושין מן השכינה הנק' היא אחרונה בחי' פרצוף ואז נקשה זיווג יסוד ומלכות. אבל במצרים שהיו ישראל עובדין אלילים ואז היא אחרונה לחמא קניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים אלא שרחמי המקום גאלם כי הגיע השבועה שנשבע לאברהם אבינו ואז נתן להם הש"י שני מצות. וזהו כל מרת יסוד הנק' כל. דכפין תאב לזיווג או"א הם בחי' ו"ה. נתן להם מצות מילה הוא מ"ל ו"ה. כל מרת יסוד דצריך לנוק' ייתי ויפסח נתן להם מצות פסח הוא בחי' נוק' כי דם פסח במקום נוק' כנ"ל. וז"פ (נחמיה מ') ותקם את דברך כי צדיק אתה. ולכאורה אינו מוכן דאפי' אינו צדיק צריך לקיים דבורו אלא דר"ל ותקם לשון חקומה ר"ל הקים מרת מלכות שהי' כבחינת פרצוף וראוי לזיווג כי הי' קניא בגלותא שהיו ישראל ערום וערי' מן המצות ואעפ"כ הקים מרת מלכות. כי צדיק אתה כי מרת יסוד נק' צדיק ר"ל שרחמי המקום שרוצה להשפיע לעמו ישראל וע"כ גאלם אעפ"י שלא

וכני בנינו משועבדים היינו לחוב זה לפרעה במצרים להיות שם עוד להוציא הני"ק שנשארו שם וזה מה שאנו צריכין לבוא שם להוציא ני"ק נק' חוב כמ"ש רש"י ז"ל בפ' וישלח על פסוק וי"ך אל ארץ מפני יעקב אחיו ז"ל ומדרש אגדה מפני יעקב אחיו מפני שמר חוב של גזירת כי גר יהי זרעך הכומל על זרעו של יצחק עכ"ל. וגזירת כי גר יהיה זרעך היינו להוציא ני"ק של קרי כמ"ש האר"י ז"ל בסדר אגדה וכיון שנקרא חוב שייך לשון שעבוד וע"כ אמר משועבדים היינו לפרעה במצרים ולא אמר עבדים כנ"ל. ואח"כ אמר ואפי' כלנו חכמים לפי שכתבתי ענין מה שצריך לזכור בכל יום יציאת מצרים לידע ולהודיע שהוא ית' הוא הכורא הכל ומחי' ומנהיג הכל כרצונו וחפצו כמו שעשה במצרים ששידד כל המערכות וכל המזלות וכל הטבעית כי לפי המכע ע"פ כשפים של מצרים לא היו יכולים ישראל לצאת משם קולמית והוא ית' הוא המושל בכל ע"ש וז"ש ואפי' כלנו חכמים כולנו נכונים ר"ל שאנו מצינו כאברהם שהכיר את כוראו בחכמתו כי הוא הכורא ומנהיג הכל כרצונו וחפצו. וא"כ שכולנו חכמים ונכונים מה לנו לספר ביציאת מצרים כדי לאמת במחשבתנו שהוא הכורא ומנהיג ומושל בכל כרצונו וחפצו ויכולין לידע זה בחכמתנו כמו אברהם שהכיר בחכמתו ומה גם כולנו יודעים את התורה ונדע מן הכתוב שהוא הכורא הכל ומושל בכל ונתאמת אצלנו שהוא ית' הוא הכורא ומנהיג ומושל בכל מן חכמתנו ומן התורה אעפ"כ מצוה עלינו לספר ביצי"ם לפי שאמר למעלה והוכיח שאלו לא הוציא הקב"ה בעצמו ממצרים הרי אנו עדיין משועבדים לפרעה וא"כ מוטל עלינו לספר ביצי"ם ע"כ אמר ואפי' כולנו חכמים כנ"ל.

וכל המרבה לספר ביצי"ם ה"ז משובח שכבר כתבתי שבכל פסח נתגלה הארה מן עולם המחשבה הנק' בינה היא דרגא דאפי"ק ממצרים וכשמספרין ביצי"ם אנו ממשיכין הארה משם לנר"ן שלנו. וז"ש וכל המרבה לספר ביצי"ם ה"ז משובח לשון שבה נכסים כלומר שנר"ן שלו הוא משובח יותר עבור שמקבל יותר הארה מקולם המחשבה עולם הנשמות. ואפשר זהו כונת האריו"ל שכתב הרי זה משובח בחסדים ע"ש.

מעשה בראב"ע וכו' והיו מספרין ביצי"ם כו' מ"ש כל אותו הלילה והי' די לומר כל הלילה. וגם אותו לשון זכר ולילה לשון נקבה. נראה דידוע דבלי"ל פסח הזיווג יסוד ומלכות הוא בגדלות בהארה ת"ת ואימת ככונת גר חנוכה וז"ל ושם זה נח"ל הוא המשכת אור עליון מבינה אל הז"א כדי שיוכל להזדווג ע"כ נוק' עכ"ל. וידוע דיצ"ם הי' ע"י הבינה וכשאנו

וכני בנינו משועבדים היינו לחוב זה לפרעה במצרים להיות שם עוד להוציא הני"ק שנשארו שם וזה מה שאנו צריכין לבוא שם להוציא ני"ק נק' חוב כמ"ש רש"י ז"ל בפ' וישלח על פסוק וי"ך אל ארץ מפני יעקב אחיו ז"ל ומדרש אגדה מפני יעקב אחיו מפני שמר חוב של גזירת כי גר יהי זרעך הכומל על זרעו של יצחק עכ"ל. וגזירת כי גר יהיה זרעך היינו להוציא ני"ק של קרי כמ"ש האר"י ז"ל בסדר אגדה וכיון שנקרא חוב שייך לשון שעבוד וע"כ אמר משועבדים היינו לפרעה במצרים ולא אמר עבדים כנ"ל. ואח"כ אמר ואפי' כלנו חכמים לפי שכתבתי ענין מה שצריך לזכור בכל יום יציאת מצרים לידע ולהודיע שהוא ית' הוא הכורא הכל ומחי' ומנהיג הכל כרצונו וחפצו כמו שעשה במצרים ששידד כל המערכות וכל המזלות וכל הטבעית כי לפי המכע ע"פ כשפים של מצרים לא היו יכולים ישראל לצאת משם קולמית והוא ית' הוא המושל בכל ע"ש וז"ש ואפי' כלנו חכמים כולנו נכונים ר"ל שאנו מצינו כאברהם שהכיר את כוראו בחכמתו כי הוא הכורא ומנהיג הכל כרצונו וחפצו. וא"כ שכולנו חכמים ונכונים מה לנו לספר ביציאת מצרים כדי לאמת במחשבתנו שהוא הכורא ומנהיג ומושל בכל כרצונו וחפצו ויכולין לידע זה בחכמתנו כמו אברהם שהכיר בחכמתו ומה גם כולנו יודעים את התורה ונדע מן הכתוב שהוא הכורא הכל ומושל בכל ונתאמת אצלנו שהוא ית' הוא הכורא ומנהיג ומושל בכל מן חכמתנו ומן התורה אעפ"כ מצוה עלינו לספר ביצי"ם לפי שאמר למעלה והוכיח שאלו לא הוציא הקב"ה בעצמו ממצרים הרי אנו עדיין משועבדים לפרעה וא"כ מוטל עלינו לספר ביצי"ם ע"כ אמר ואפי' כולנו חכמים כנ"ל.

או יאמר עבדים היינו וכו' ויוציאנו וכו'. להבין שאמר בתחלה עבדים היינו, וכן ויוציאנו ה' משם על עצמם ואח"כ אמר ואלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים והול"ל ואלו לא הוציאנו הקב"ה ממצרים וכו'. ונראה דכתב האריו"ל בסי' אגדה שלו על פסוק ויאמר לאברהם ידוע תדע כי גר יהי זרעך בארץ לא לחם וכו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול וז"ל

מספרין ביצי'ם אנו מסשיכין הארה מיצי'ם היינו כינה ועיי' יוכל ל'היות הזיווג בנדלות וא"ו עם ה"א. ומלת מספרין לשון ספיר וז"ש והי' מספרין ביצי'ם ר"ל שהיו כמשיכין אור עליון מיצי'ם היינו כינה ועיי' זיוג בנדלות. כל הוא מרת יסוד. אותו הוא אור'ת ו' עיי' הח"ת. הלילה הוא מלכות ר"ל שהוא זיוג יסוד ומלכות עיי' אוח ו' הארת ח"ת וכי' היו פועלי' עיי' סיפורים של יצי'ם היו מסשיכין הארה מיצי'ם היינו כינה אל אות וא"ו שיוכל לזווג עם נוק'.

או יאמר מעשה כר"א כו'. מ"ש כל אותו הלילה מלת אותו הוא מיותר דהול"ל והיו מספרים כיצי'ם כל הלילה. ואפשר לומר רידוק דל"ל פסח הוא יחוד ח"ת ומלכות באמצעות יסוד כמ"ש בסידור האריו"ל יכול סר"ח ובסידור הרב מראשקוב מכאן דברי האריו"ל ז"ל יכול סקעוד יום שחת"י כסוד יסוד לכד בלתי הארת ח"ת גופא ת"ל בעבור זה שהזיוג עיי' ח"ת גופא ואין הזיוג כ"א באמצעות יסוד עכ"ל. וז"ש והי' מספרים ביצי'ם ומלת מספרים לשון בחירות ר"ל שהיו מספרין ומאירין בסיפור הזה וחיו מסשיכין הארה ונעשה יחוד ח"ת ומלכות באמצעות יסוד. וז"פ מלת אותו אור'ת וא"ו רחינו כל אות וא"ו היו מסשיכין וסיחרין הלילה שהוא מרת מלכות. וזה כל אות ו' הוא ח"ת ויסוד היו סיחרין אל הלילה מרת מלכות עד שבאו תלמידיהם ואמרו הגיע זמן ק"ש של שחרית וכבר חלף ועבר זה היחוד שהי' בלילה עד הנה מחמת שנתגלה הארה ראשונה שהי' בעת שיצאו ישראל מסצרים ואת הארה שהי' בעת שיצאו ישראל מסצרים בלילה שהוא הארה זו נתגלה בכל פסח ואנו מסשיכין הארה הזאת עיי' סיפור יצי'ם ונעשה יחוד ח"ת ומלכות. וכיון שנעשה יום גמור שמכיר בין חכלת ללבן או שאר זמנים הסבוארים בזמן ק"ש של שחרית כודאי אז הלילה חלף ועבר ושוכ אין התגלות הארה ראשונה שהיה בעת שיצאו ישראל מסצרים בלילה הזה ומה לכם לספר עוד ביציאת מצרים.

אמר ראבי"ע הרי אני כו'. ומ"ש הרי אני ככן שבעים שנה ולא היה זקן וכאמת אם הי' זקן מסש ח"י רכותא מפי. ונראה דהקנין

ראנו מחויבים להזכיר יצי'ם בכל יום כרי לידע ולהודע שהוא הבורא הכל וסחי' הכל ומשנית על הכל ומנהיג כל המערכות והמולות כרצונו וחפצו ומשרד המערכות וכל הטבעי' וכל הכשפים ומושל בכל כרצונו וחפצו כמו שעשה במצרים שהי' משרד המערכה וכל הכשפים והוציא את ישראל נגד הטבעית מפני שהעולם התחתון הטבעי הוא מתנהג מעולם המחשבה הנק' כינה עלמא דחירות ובהתגלות זה העולם יצאו ישראל מסצרים כמ"ש בזוהר שחמשים פעמים נמצא בתורה יצי'ם כרי לידע דרגא ראפיק יתהון חמשים שערי כינה. וזהו הקנין להזכיר יצי'ם לקבוע בלבו שכל הדברים מתנהג עפי' העולם של יצי'ם והנה כשאדם הוא בשכל גדול ועובד הש"י יודע בעצמו שא"א לו לעבוד את הש"י אלא בעזרו כמ"ש (קדושין ס') יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וא"למלא חקביה עזרו לא הי' יכול לו וכו' וכמ"ש (תהלים ס"ב) ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשאו כאלו עשה בעצמו וכאמת הוא יח' הוא הקושה אבל כשאדם עוסק בדברים גשמיים להכין פרנסתו על מו"ס וכן כשהקני סקבל צדקה אינם סכינים כי"כ שהכל הוא מאתו יח' כמ"ש (דברים ח') כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. וכן אין אדם נותן לחבירו שום דבר רק ברצון חבו"ת וזן את כל העולם כולו כחן שנותן חן לעני בעיני העשיר ומרחם עליו והכל הוא מאתו יח'. ויסים הם מדריגת דבר. ולילות הם בחי' נוק'. ולראבי"ע נעשה גם (ברכות כ"ח) כשא"ל אשתו לית לך חיוורתא ונעשה זקן ועי"כ אמר הרי אני ככן שבעים שנה וכל השתנות הטבע חן מחכמה כמ"ש הה"ק בוצינא קרישא סו"ה ד"ב בער זלה"ה וחילופיהם בגולם כלומר כל החילופים והשתנות חן בגולם הוא יו"ד שהוא גולמא ויו"ד הוא חכמה עכ"ד ודפחית. וז"ש הרי אני ככן שבעים שנה שנעשה לו גם בוקן ואי"כ כבר כאחי אל חכמה. ולא זכיתי שתאמר יצי'ם, ואע"פ שקולם של יצי'ם הוא למטה מחכמה לא זכיתי למדריגה זו לחשוב תמיד ביצי'ם. ולשון אמירה היא מחשבה בלב כמו (דברים ז') כי תאמר בלבבך, כלומר ולא זכיתי לחשוב תמיד שהכל הוא מעולם המחשבה עולם

מצרים מצות עשה לזכור תמיד. וכזמן שהאדם הוא כתוקף שכלו ובטוחין גדולים הוא מבין זה אבל כשהאדם אינו כתוקף שכלו בעת נפילת הטוחין צריך לחזק עצמו עפ"י האמונה לזכור תמיד יציאת מצרים. וז"ש ולא זכיתי לשון זך וזהו. כלומר שלא באתי למדרגה זו שתאמר יציאת מצרים. לשון אמירה נופל על מחשבה שכלל. כמו כי תאמר בלבבך. כלומר לחשוב תמיד שהש"ת הוא הסנהיג את כל העולמות וכל הטבעיות כרצונו. אף בלידות. כלומר בעת נפילת הטוחין עד שדרשה בן זומא מן הפסוק שחיוב לזכור יציאת מצרים אף בלידות שנאמר למען תזכור את יום צאתך וכו'. והנה כתבתי לעיל בשם הרב הגדול בוצינא קדישא מו"ה רוב בער זלה"ה פ"י הפסוק ושמרת את החוקה הזאת למערה מימים ימימה כי בפסח הראשון היתה התגלות הארת עולם המחשבה הנק' בינה כמ"ש וחמשים עלו בני ישראל וכו' ובכל פעם עד ימות הבשית אנו צריכין לקבל הארה מהארה שנתקבל אז מצי"ם. ונמצא הפסח הראשון הוא במדרגת דבר. וכל המועדים של פסח הבאים אחריו מקבלים מסנו והם בחי' נוק'. וזהו מימים לשון זכר. ימימה לשון נקבה עכ"ד ודפח"ה. ולפי הרוש שדרש בן זומא שחיוב תמיד לזכור יציאת מצרים הפסוק למען תזכור כלומר שתקשה במדרגת דבר את יום צאתך מאמצ' כלומר הארה ראשונה שנתגלה אז. תקשה במדרגת דבר ותקבל מסנו תמיד כל ימי חיך ותחשוב תמיד שהוא מנהיג הכל כל הטבעיות כרצונו והפצו ותקבל תמיד הארה מעולם המחשבה כנ"ל ביום ובלידה.

ברוך המקום ברוך הוא כו'. עפ"י פשוט י"ל פירושו שמברך שנתן תורה לעמו ישראל, כלל התורה והמצות הכתובים בתורה. ואח"כ מברך להש"ת על שכתב לנו בתורה תשובה לארכה בנים להשיב לכל אחד ואחד כראוי לו וא"ל לא כתב לנו בתורה לא היינו יודעים תשובה לכא"ל כראוי וזהו ברוך הוא על כנגד ארכה בנים דברה תורה ומלמד לנו בתורתו להשיב לשואלו דבר.

חכם מה הוא אומר כו'. ונראה דהנה איתא בכתבים למה נק' פסח לשון רילוג

של יצי"ם בלידות בעת שאני במדרגת מקבל עד שדרשה בן זומא מקרא שחיוב נסור לזכור יצי"ם אף בלידות בעת שהוא בכחינת מקבל שנא' למען תזכור את יום צאתך מאמצ' כל ימי חיך כו'. ואמר למען תזכור כי הרב בוצינא קדישא מו"ה רוב בער זלה"ה אמר פ"י הפסוק (שמות י"ג) ושמרת את החוקה הזאת למערה מימים ימימה כי פסח הראשון היתה התגלות עולם המחשבה חמשים ש"כ דרגא ראפיק ישראל כל ימי הפסח עד ביאת המשיח כשמגיע ימי הפסח נתגלה הארה שהיה בפסח הא' ומקבלין מסנו וא"כ הפסח הראשון הוא בחינת דבר וכל הפסח הבאים אחריו הם בחי' נוק' וזהו מימים לשון זכר ימימה לשון נקבה וזהו למערה מימים להמשיך הארה מימים ימימה ככל ימי הפסח עכ"ד ודפח"ה. וזהו למען תזכור את יום צאתך מאמצ' ר"ל שתקשה במדרגת דבר את יום צאתך מאמצ' ולקבל מסנו תמיד הארה כל ימי חיך ימי חיך הימים כשאתה בחי' דבר בעכרות ה' לידע שהכל מאתו ית' וא"א לעבוד אותו רק בעזרו כל ימי חיך הלידות אף כשהוא בחי' מקבל לזכור תמיד שהכל הוא מעולם המחשבה עולם של יצי"ם וא"כ החוב הוא תמיד לקבל מיציאת מצרים כנ"ל.

או יאמר אומר ראב"ע הרי אני כו'. נראה דהנה הקנין שציונו הכורא ית' לזכור תמיד יציאת מצרים לידע ולהודיע להודע שהוא היוצר ובורא ומנהיג את כל העולמות כולם עליונים ותחתונים כרצונו והפצו כמו שקשה במצרים ושידד כל המערכות והטולות וכל הטבעיות כי לפי הטבע עפ"י כשפים של מצרים לא היו ישראל יכולין לצאת מהם עולמית והיה הגאולה ע"י הש"ת בעצמו ולא ע"י שרף כי אם היה ע"י מלאך היה יכול להתפגם שם כמובאת מצרים. כמ"ש הארז"ל על פסוק ועברתי בארץ מצרים וכו'. ולכך הוצרך הש"ת בעצמו להוציאם כי אם אוכלה הוא. והוא המושל ומנהיג את כל הטבעיות כרצונו והפצו. ולא יאמין האדם בכשפים בפעולה טבעית כי אם בהש"ת לבד שהוא המושל ומנהיג הכל כרצונו. וזהו ענין יציאת

בהרב כוצינא קדישא הה"מ מו"ה דוב בער זל"ה דהנה האדם צריך לחקן שבע מדותיו מאהבה יראה והתפארת וכו' וכל מדה ומדה ופרטותיה שיהיה לה' לבדו שלא יאהב רק להשי' לבדו ודומיהן שלא ישתמש לשם הנאת הגוף בשום מדה רק להשי' לבדו וכל מדה כלול מו' והם מ"ט בפרטיות ואח"כ שורה עליו שער הנו"ן חמשים ש"ב. וביצ"ם כאו ח"כף לשער הנו"ן חשיב כמ"ש (שמות יג) וחמשים עליו בני ישראל מארץ מצרים. וכו' היה הנם כמ"ש בזוהר וח"כף מסחרת הפסח נלקח מהם הארה זו וציוה אותם לספור ספירת העומר מ"ט יום כדי לחקן כל מדה ומדה בפרטות ויבואו בחג שבועות לחמשים ש"ב ונמצא ה' ביצ"ם גדלות קודם לקטנות עכ"ל ורפח"ח. והנה כחבתי בסיום התורה שטסיים כלמ"ד של לעיני כל ישראל והתורה מתחלת בב' סן בראשית שהוא לב כי רחמנא לבא בעי וכלל התורה והמצות תלוי במחשבת הלב ולא בעשיות מעשה הגשמיות בלבד כי עיקר כונת הלב כמעשה המצות כמ"ש (גזיר כ"ג) שנים שאכלו פסחיהן אחד אכל לשם פסח ואחד אכל לשם אכילה נסה ע"ז שאכל לשם פסח נאמר צדיקים ילכו כס וע"ז שאכל לשם אכילה נסה נאמר ופושעים יכשלו כס ואע"פ ששניהם עשו מעשה אחד ואכלו הפסח על השובע כדן אכל מ"ס זה לא אכל במחשבתו לקיים מצות הפסח נק' פושע וכן אמרו (שם כ"ג) גדולה עבירה לשמה אם נחויין לעבוד השי' בזה כגון אל"י בהר הכרמל שהקריב עליו כשעת איסור הבמות והי' מחויין לקדש שמו של השי' בזה ונענה סן השמים. וזהו שאלת חכם שרואה בפסח חוקים פסח מצה וסרור כדי לזכור הנם של יצ"ם שבאו מחכלית שפלות הנשמה והגוף לעולם המחשבה חמשים ש"ב והשי' שירד כל המערכות והמולות והכשפים והמכעים והנביהם לעולם החמשים עלמא דחירות וכן אנו מחויבין לזכור חמיר יצ"ם כדי להאמין ולאמת בלב שעולם המעשה מחננה למטה מעולם המחשבה כינה ולהמשיך עלינו סאור כינה ליבא חמיר וכוזה נוכל להכין לבבנו בכל מעשינו ודיבורינו ומחשבותינו. והחכם שרואה עצמו כליל פסח

וקפיצה שהי' אז גדלות קודם לקטנות ע"כ. ושמעתי מהרב החסיד מו"ה אברהם זל"ה בהה"מ זל"ה, דהנה האדם צריך לחקן שבע מדות רהיינו אהבה ויראה והתפארות וכו' כל מדה ומדה בפרטות וכל מדה ומדה כלולה משבע והם מ"ט בפרטות וא"כ שורה עליו שער הנו"ן והוא עולם המחשבה בינה. וביצ"ם היה ח"כף התגלות שער הנו"ן כינה וכו' היה הנם. ואח"כ נלקח מהם הארה זו וציוה אותם לספור ספירת העומר מ"ט יום כדי לחקן כל מדה ומדה בפרטות. ונמצא ה' גדלות קודם לקטנות עכ"ל. והנה איתא שאבות קיימו התורה עד שלא ניתנה ויעקב אבינו ה' מניח תפילין במקלות ע"כ ר"ל שקיימו פנימיות התורה בעובדות אחרים ואינם מצמצמין כ"כ כאשר התורה אצלינו בצמצומים ושקורים. וז"ש חכם מה הוא אומר מה העדות וכו' ר"ל שרואה עצמו בגדלות גדול ובסוחרין גדולים בפסח וע"כ הקשה מה העדות והתוקים וכו' ר"ל למה נצמצם התורה כ"כ בחוקים ומשפטים אשר צוה וכו' כי יכולין לקיים פנימיות התורה בעובדות אחרים כמו האבות שקיימו התורה עד שלא ניתנה. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח ר"ל אמור לו הלכות וטעם של פסח שלמה נק' פסח ע"ש הארת גדלות קודם לקטנות. וע"כ אין בפטירין ר"ל לשון פטור ר"ל אין אנו ספמירין מכעשה המצות והחוקים כאשר ציונו השי"ת בצמצומים משום שאחר הפסח אפיקוסן ר"ל לאחר הפסח תלקח התגלות הארה ראשונה דגדלות. והו' אפיקו סן כי הלחם היוור סן השמים נק' סן ותיכף אחר הפסח תלקח הארה זו דגדלות ותהי' בקטנות השכל ונצטרך למעשה המצות וחוקים כמו שהם עתה מצומצמין. וזהו שאלת החכם שרואה עצמו בגדלות השכל.

או יאמר חכם מה הוא אומר כו'. צריך להבין וכי זה כל הלכות פסח ודיני הפסח הלא זה הדין אחר אכילת הפסח. וגם ב' ואחזקן שם כתו' שאלת חכם ובחשבותו שם אין שום רמז מזה החשובה. ונראה דהנה איתא כמ"י האר"י זל"ה למה נקרא פסח לשון דילוג וקפיצה שהי' אז גדלות קודם לקטנות. ושמעתי מהרב כוצינא קדישא מו"ה אברהם זל"ה

מהארת בינה שהוא הנס של יצי'ם ובוה שאנו מקבל'ן חסיד מן בינה ע"י זכירה בזה אנו יכול'ן להכין לבנינו אליו בכל הדברים כנ"ל.

רשע מה הוא אומר כו' יש להכין הלא בשאלת בן רשע הכתוב בפרשת בא כתיב והי' כי יאמר אליכם בניכם מה העבודה ה זאת לכם ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתיו הצי'ל הרי שכתוב שם תשובה אחת לבן הנזכר. ואכת רש"י ז"ל כתב בפ' בא גבי תשובה לשאינו יודע לשאול בפסוק והגדת לבנך כיום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים וז"ל עשה ה' לי רכמו תשובה לבן רשע לומר לו עשה ה' לי לי ולא לו אילו ה' שם לא ה' כדאי לנאול. ואי"ה אבאר למטה גבי שא"י לשאול מהיכא למד רש"י ז"ל שזה תשובה לבן רשע. ונראה רשאלת בן הנזכר הוא סמ"ש כשאלת בן החכם הנזכר מקודם אלא שריכר ש"א כהוגן ובן הנזכר שראה עצמו בלי' פסח בסוחר גדולים מהתנלות הארה יציאת מצרים בינה שבז"ל הוה. ומחמת זה נפל לגדלות וסוכר שחכמתו גרמה לו הארה גדולה כזו אבל אביו ובני ביתו אינם בהארה זו. ואמר דרך גדלות מה העבודה ה זאת. החוקים כדי לזכור יציאת מצרים חסיד ולהמשיך חסיד הארה מן בינה ליכא ע"י הזכירה ועי"י יומשך הארה ויובל להכין לבככם אל ה' ולכם שייך העבודה ה זאת שאתם בקטנות השכל. וזהו לכם ולא לו הוא אין צריך לסימן ואות לזכור זה כי לכבו נכון ובטוח שיהי' חסיד בהארה זו כחמת תוקף חכמתו ושכלו. וז"ש וז"ל שהוציא א"ע בן הכלל כפר בעיקר כמ"ש בסוטה דף ר' כל המתגאה כאילו כפר בעיקר ע"ש. וז"ש אחר שתשוב לו התשובה הכתוב בתורה אליו ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל ועי' פרש"י ז"ל שם ופסח וחמ"ל כלומר שחמ"ל הש"י בחסלתו הגדול על ישראל אף שהיו אז ערומ וקרוי ולא היו כדאי לנאול רק שהיו ישראל אז בשפלות גדול בחמת התשובה כאו לעולם ש' הארת יציאת מצרים בינה עולם התשובה ע"י"ם העונה כמ"ש במקור אחר וזהו וחמשים ע"ו בני ישראל מאמ"צ שבאו להמשים שקרי בינה כמ"ש

שאו התנלות בינה הארת נאולת מצרים והוא בסוחר גדולים וסוכר שחמ"ד יהי' בהארה גדולה זו הארת זו של יצי'ם ושואל מה הערות והחוקים אשר צוה ה' אלקינו לעשות סימן ואות לזכור יצי'ם שהוא הארת בינה ליכא לב מבין ולהכין לבנינו אליו בכל הדברים שיעשה וכיון שהוא סוכר שחמ"ד יהי' בהארה זו של בינה למה החוקים והמצות הלא הכלל רחמנא ליבא כעי ולכו נכון לו משמים בהארת בינה התנלות הנס של יצי'ם נמצא בטוח לכו לפי דעתו שכודאי יעשה חסיד כל מעשיו בכונת לבו לשמים וא"כ למה לי החוקים והמשפטים. ואשר אמר לשון אתכם ולא אמר לשון אותנו אינו מוציא עצמו מן הכלל שהוא קטן ופטור מן המצות אבל אמר אשר צוה ה' אלקינו כולל גם עצמו כשיגדל והחכם שואל כהוגן לפי שכלו ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח ר"ל הטעם שנק' פסח ע"ש שה"י אז גדלות קודם לקטנות ואח"כ נלקח מהם הארה זו ולכך אין מפטירין לשון פטור ר"ל אין מפטירין ממעשה החוקים והמצות כי אחר הפסח אפיקו מן ולחם תענוג שיורד מן השמים נק' מן ואחר הפסח כפיך הארה זו. וזהו אחר הפסח אפיקו מן הארה מן השמים מוחרן גדולים בלי יגיעה ונשארו רק בכחי' יראה לכו וע"כ צוה ה' אלקינו אותנו החוקים והמצות כדי שנוכר ולהמשיך עלינו ע"י מעשה המצות בכונת הלב לזכור חסיד יצי'ם הארת בינה ליכא ולהכין לבנינו אליו ית' בכל הדברים. וזהו מרובו בחשובת בן חכם אשר בפ' ואתחנן שכי' שם ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים כו' ותספר לו כל הנס ואח"כ ויצונו ה' אלקינו לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלקינו וכו' וצדקה תהי' לנו וכו' ר"ל אחר הפסח נהי' אנהנו כלנו במדרגת יראה לכד ע"כ ויצונו ה' לעשות החוקים האלה ובכונת עשיית החוקים והמצות נמשך עלינו היראה והזכירה לזכור חסיד יצי'ם בינה ליכא ולהכין לבנינו אליו ית' בכל דיבורינו ומחשבותינו שניחר מעשינו ודיבורינו ומחשבותינו אליו יתברך וכמ"ש פי' הפסוק למען תזכור את יום צאתך מאמ"צ כל ימי חיך כלומר שתזכור ותעשה במדרגת דבר הארת יצי'ם כנ"ל. וחמיד תקבל

חגשמי אף כיותר גם ועב שכעולם השפל וכשמונע חיותו מהם רגע אחד הכל הוא אפס ואופס. וא"כ אל תתמה מה שאמרת לך שעולם הזה השפל הוא מתנהג מעולם העליון עולם המחשבה עולם של יציאת מצרים כנ"ל.

וישאינו יורע לשאול את פתח לו. להכין לשון את פתח לו דהול"ל אתה תאמר לו.

או לשון הכתוב אתה תגיד לו. ונראה לידוע דיציאת מצרים היתה מכינת כמ"ש (שמות י"ג) וחמשים קלו בני ישראל מאמ"צ. ואפשר לומר משום שישאל היו או במצרים קרום וערי' מחמת טומאת מצרים וכח"י דעת ה' בגלות שלא היו יודעין מהש"י עד שבא משה רבינו ע"ה שה' בכח"י דעת וע"י נסים ונפלאות שעשה במצרים ידעו ונגלה לעין כל שהש"י הוא הבורא ומנהיג כרצונו וחפצו כמו שכתוב כמה פעמים למען חדע כי אין כח' אלקינו. וכיון שהאמינו וידעו ישראל בדעת שהש"י הוא הבורא הכל ומח'י הכל ומנהיג הכל כרצונו וחפצו היה להם כושה והכנקה גדולה וחרטה גדולה על שלא היו עובדין את הש"י עד הנה כמו שאמרו (מדרש רבה שמות כ"א) שקטרגו שר של מצרים ואמר הללו עובדין ע"ז והללו עובדין ע"ז וכיון שהיו נכנעין בלב מאור ע"כ באו לעולם המחשבה בינה שחיא עולם הענוה והיא עולם הסליחה וע"כ וחמשים קלו בני ישראל. וכן הוא בכלל בעלי תשובה מחמת הכנקה גדולה וחרטה גדולה בתחילת פרישתם מן העבירות כמ"ש הרוקח אין חוק החסידות כתחילתו. באו תיכף בתחלתם אל עולם המחשבה עולם הענוה עולם הסליחה ואח"כ נפלו מסדריגה זו עד שתיקנו הכל בכלל ובפרט עד שבאו אח"כ כשתיקנו הכל לסדריגה ראשונה שהיו בתחילת פרישתם מן העבירות מחמת חוק וגדל הכנקה וחרטה וכושה בלב בתחילת פרישתם באו לסדריגה גדולה וכן היו במצרים בתחילת וחמשים קלו בני ישראל מאמ"צ ואח"כ ניטלה מהם הארה זו. ואיתא בזוהר אימא קימא לשאלה. ואמרו כמשנה בערכי פסחים וכאן הכן שואל כי ע"י השאלה והתשובה אנו מספרים ביציאת מצרים וממשיכין הארה מאימא בינה עולם יצ"ם. וע"כ כל מיני השנוים הצריכים

בזוהר. ואחר שתשוב לו המקרא הזה ופרושו אמור לו הרמו הרמו בכחוב נבי שאינו יורע לשאול לו ולא לו אלו ה' שם לא ה' נגאל. שהם מחמת שפלותם באו לשער החמשים שהוא קלמא דחירות שהוא בינה עולם הענוה כמ"ש בהקדמת תק"ז דרגא תמינאה ביראת ה' וכו' וענוה קטירא ברחילו הה"ד (משלי כ"ב) עקב ענוה יראת ה' סאן דאית ב' יראת ה' אייתי ל' ל' ידי ענוה דאייתי שכינתא קלאה דיראת ה' עקב לגבה עק"ל. וע"כ מחמת שפלותם באו לחמשים שערי בינה דאייתי שכינתא קלאה והוא קלמא דחירות ומשם נגאלו אבל אתה בגדלות שלך היפך ענוה אלו היית שם לא היית נגאל. ולפי שאחז"ל (שבת ל') נבי כסיל ששאל בעסק תורה צריך לענות לו ולפיכך תאמר תחילה התשובה שכתב בתורה בצדו ואמרתם זכח פסח הוא לה' וכו' ואח"כ תאמר לו בעבור זה עשה לי בצאתי ממצרים הרמו שרמו בתורה נבי שאינו יורע לשאול להקנות את שניו לו ולא לו ובעל הגדה א"צ להזכיר ואמרתם זכח פסח התשובה אשר הוא מפורש בתורה אליו רק הוא דורש הרמו שרמו תתורה נבי שאינו יורע לשאול. ועיין למטה נבי שאינו יורע לשאול.

תם מה הוא אומר כו' ונראה רשאלת התם ששטע שהחיוב לזכור תמיד ולספר מיציאת מצרים היינו העיקר שקו"ז השפל הוא מתנהג מעולם המחשבה עולם של יציאת מצרים וברוך תמיסתו שאל מה זאת ר"ל האיך אפשר שקו"ז תגשמי שאומרים ומראים באצבע זאת יהא לו תנהגת ע"י עולם שאין בו תפיסה והוא דבר מ"ה והאיך יהי' התחברות מ"ה עם זא"ת. ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים ויד חזקה הוא גבורות וצמצום ר"ל שהש"י צמצם עצמו אף בעולם הגשמי. ואף כיותר חקב והגם והגשמי שהעולם הזה השפל הוא מצמצם עצמו ובלעדי שפעו וחיותו לא ה' יכול להחקיים אף בהמתו וכל דבר תגשמי שכעולם וע"כ סביא זה הפסוק בחזק יד הוציאנו ממצרים. וכיר חזקה דרש בעל הגדה. כיר חזקה זו הרבר שנאמר הנה יד ה' הוי' במקנך אשר כשרה בסוסים ובחמורים כנגמלים ובצאן ובבקר דבר כבד מאד. הרי ראינו שהש"י מצמצם עצמו בכל הדברים כעולם

שישאל לאביו וכי אני ואתה היינו במצרים ונגאלנו ולמה כ' בפסוק בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. וע"כ דורש מכאן שזהו רומז חשוכה לבן הרשע הנזכר מקודם לי ולא לו אלו ה' שם לא ה' נגאל. כי לבן הזה יותר טוב ה' לומר בעבור זה עשה ה' לנו בצאתינו ממצרים כנ"ל. והנה רש"י ז"ל בפרשה בא בפסוק הזה כתב וז"ל וכאן והגדת לבנך כבן שאינו יודע לשאול והכתוב מלמדך שחפתה לו אתה בדברי אגדה המושכת את הלב עכ"ל. נראה דה"י קשה לרש"י ז"ל למה כתב והגדת לבנך ולא אמר ואמרת לבנך וכו' וע"כ פ"י והגדת לשון אגדה המושכת את הלב. ונראה לפי דברי בעל האגדה וכן לפי דברי רש"י ז"ל בפסוק הזה שמכאן רמז חשוכה לבן הרשע לי ולא לו אילו ה' שם לא ה' נגאל. אפשר לומר דלכך כ' הפסוק לש' והגדת לבנך לפי של' הגדה משמעותו שני ענינים הפכיים לשון רך ולשון קשה דרש"י ז"ל כתב לשון אגדה המושכת את הלב שהוא לשון רך וזמנינו כפ' יתרו בפסוק כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל שפירש"י ז"ל וז"ל לבית יעקב אלו הנשים תאמר להן כלשון רכה ותגיד לבני ישראל עונשין ודקדוקים פ"י לזכרים דברים הקשים כגידין עכ"ל. הרי שפ"י לשון ותגיד דברים קשין. וכן י"ל בכאן שע"כ כתב לשון והגדה שסובל משמעותו דברים רכים ודברים קשים לבן הזה שאינו יודע לשאול תאמר לו כלשון רכה כאגדה המושכת לבו של אדם. ויש כאן רמז חשוכה לבן רשע שתאמר לו דברים קשים כגידין לי ולא לו אילו ה' שם לא ה' נגאל ולכך כתוב לשון והגדת.

יכול מ"ח כו' להבין מה שאמר יכול מ"ח האין מ"ד לספר ביצ"ט להגיד לבנו שאינו יודע לשאול ברי"ח. וגם שאמר יכול מבעוד יום מאי מ"ד לספר ביצ"ט מבעוד יום. ונראה דאמרו בגמ' ברי"ח (י"א) פלוגתא ר"א ר' בחשרי נכרא תעולם ור"י אומר בניסן נברא. ור"א אמר בניסן נגאלו וכתשרי עתידין לגאל. ור"י סבר בניסן נגאלו ובניסן עתידין לגאל. וע' כס' קדושת לוי עה"ת שמכאן דליכא פלוגתא ביניהם ע"ש. ואף אנו נאמר בדרך זה

כל"ל פסח מונחים על השלחן כדי שישאל הבן מה נשתנה הלילה הזה. ועי"ז אנו מספרים ביצ"ט. וממשיכין הארה גדולה מבינה עולם של יצ"ט כי שם קיימא לשאלה. ובגמרא אמרו (קדושין מ"ז) בלשון שאלה. שאלה הורא בעינא. וכן כאן כי הארה שמקבלין בל"ל פסח ע"י השאלה והחשוכה וספור יצ"ט תיכף נסתלק והורא בעינ' וע"כ אמר בזה הבן שאין בו דעת לשאול ואע"פ שרואה כל השנוים שבלי"ל פסח אעפ"כ אין בו דעת לשאול. אמר בו את פתח לו ר"ל תפתח לו פתח שיוכל לשאול ותאמר לו דבר חיסה גדולה ואעפ"י שאין בו דעת יקשה בעיניו כשתאמר לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. ואז יקשה הבן לאביו וכי אתה היית במצרים שאמרת בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. ובאמת שבעל הגדה דורש מסקרא זה בכל רור ודור חייב אדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים שנאמר והגדת לבנך כיום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים והכונה שגם נשמותינו היו שם במצרים ונגאלו אבל בפני הבן הוא דבר חיסה. וע"כ ישאל ויאמר לו אביו הפירוש מה שאמר לי. ועי"ז יספרו ביציאת מצרים. וזהו את פתח לו כנ"ל שתפתח לו פתח שיוכל לשאול כנ"ל. וא"ת מנ"ל לבעל הגדה שהחיוב על אביו שיפתח לבן הזה פתח כדי שישאל דלמא כונת הפסוק והגדת לבנך מעצמך שבאם אינו יודע לשאול יאמר לו מעצמו ולא שיפתח לו פתח כדי שישאל. י"ל שהוקשה לבעל האגדה בפסוק שכתב והגדת לבנך לאמר, מל"ת לאמר הוא מיותר וע"כ דורש והגדת לבנך כלומר שתאמר לבנך דברים לאמר ומל"ת לאמר קאי על הבן כלומר שהבן יאמר וישאל על דבר חיסה דהיינו שתאמר לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. ועי"ז יקשה הבן על שתאמר מל"ת לי בצאתי ממצרים. וה"י קשה עוד לבעל האגדה שבאם כונת הכתוב רק זה שהחיוב על אביו לומר דבר חיסה לבן הזה שאינו יודע לשאול כדי שישאל, ה"י לו לכתוב בפ"י בעבור זה עשה ה' לנו בצאתינו ממצרים ויכלול גם הבן עמו שבאמת גם נשמת הוה ה"י ג"כ במצרים ונגאל וכשיאמר לו כך יהי לבן יותר פתח

חסדים. וע"כ כמצרים שלא היו בהם שום זכות הוצרך לגאלם בניסן בעת ששורה חסרי הש"ת. והנה נלמד מרבני הה"ג בוצינא קרישא מו"ה דוב בער זלה"ה שכל צירוף הוי' ששורה בכל חודש, חיינו אות ראשונה בשבוע ראשון של החודש, ואות הב' בשבוע שני של החודש, ואות ג' של הוי' בשבוע ג' של החודש, ואות ד' של צירוף הוי' השורה בכל חודש בשבוע הרביעי של חודש. כמ"ש הרב הגדול בוצינא קרישא מו"ה דוב בער זלה"ה על צירוף של חודש אב שהוא יוצא מן הסכת ושמע ישראל היום זה הוי'. וידוע מ"ש בחיקונים כשהוי' הזכרים קודמין הוא רחמים. וכשהדין של הוי' הוא בתחילה הוא בחי' דין. ובאב החצי חודש ראשון ה' ר' מן הסכת ושמע וע"כ הוא דין שחת"א קודם. אבל בחצי חודש השני שהוא י"ה מן ישראל היום כסדר הוא רחמים וחסדים גדולים וע"כ לא היו יו"ט לישראל בחמשה עשר באב (תענית ל') וכן חשם של חודש זה אב חצי חודש ראשון הוא ארור וחצי חודש השני הוא ברוך עכ"ד ודפח"ח. מזה משמע שאותיות הוי' השורה בכל חודש אות הראשון של הצירוף בשבוע הא' כנ"ל. וז"ש בעל האגדה על פסוק והגדת לבנך ביום ההוא זמלת ההוא רומז על עתיקא כמ"ש בסידור בפסוק ויושע ה' ביום ההוא. וזהו יכול מר"ח ניסן שנתגלה בריח היוד של הוי' ובקצו של יוד מרומז ההוא. ואמר תלמוד לומר ביום ההוא כלומר ביום ההוא סמך שיצאת מצרים חגיד לכנך. ועל מה שאמר ביום ההוא ולא אמר ביום זה כי אף בחמשה עשר בניסן היו חסדי היוד כהעלם וע"כ יצאו מצרים. ע"כ אמר והגדת לבנך ביום ההוא אבל כונתו ביום ההוא סמך שיצאו מצרים חגיד לכנך ולא מר"ח. אי ביום ההוא יכול סבוקד יום ר"ל אחר שנשחט הפסח וכבר מלו א"ע וקבלו השני מצות והיו. ראויים לגאול וגם שכבר נעשה להם גם גדול שזכתו אלהיהן של מצרים לעיניהם ויראו מהם לומר להם דבר יכול אז חגיד לכנך הנם הגדול הזה וחזא התחלת הנם כמ"ש (ישעי' כ"ד) יפקוד ה' על צבא מרום במרום וז"ש תלמוד לומר בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה

כי ידוע מ"ש דאחבה ראשונה שהי' להשי' על נשמות ישראל כדי להיטיב להם כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל אהבתם להשפיע עליהם י"ג מכילין דרחמי ברא עמו. ואחבה ראשונה מרומם בראש הי"ג והוא א"ל והוא חסדים נמורים. וזהו כי אמרתי עולם חסד יבנה. כלומר מחשכתי שיהא עולם שמדת חסד יבנה. וזהו בניסן שהוא חסדים נכרא העולם בשביל מחשבה זו להטיב לעמו ישראל ברא העולם. וכשאב לברוא את העולמות הוצרך להיות צמצום ומקום פנוי להוציא מחשבתו אל הפועל וזהו בתשרי הוא מרת צמצום נכרא העולם והכל מודים שבניסן נגאלו מצרים כי כמצרים היו ערום וער' ולא הי' בידם שום זכות שיגאלו רק שהגיעה השבועה שנשבע השי' לאברהם לגאול בניו והוצרך לתת להם מצות פסח ומילה כמו שפ"י רש"י ז"ל. וזהו בניסן נגאלו מצרים בחסדים נמורים אהבת השי' לישראל חסד ח"ס דל"ת שחם על מדינת דל"ת ומשפיע להם אע"פ שאינם שוים. ובתשרי סבר ר"א שקעידין לגאל כי כאמת בתשרי הוא דין שהשי' דן את כל העולם. ובר"ה עמו בני ישראל מקוררין בתשובה לפניו ור"ה הוא יום הראשון של עשיית. וביה"כ השי' מקבל תשובתם ומחול וסולח להם כי אין יוה"כ מכפר אלא על התשובה. וע"כ נקרא זה חודש תשרי לשון סליחה כמו שר"י ל"י מאירי. כי העובר עבירה נלכד ונאסר ביד היצר הרע וכוחותיו וכשהשי' מוחל לו ע"י התשובה אז שרי ל"י מכית אסורין ל' שרי ואמר. וזהו בתשרי עתידין לגאול כלומר בתשובה עתידין לגאול כי כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה. ור"י אומר בניסן עתידין לגאל נמי אמר ומורה שצריך להיות בתשובה והיינו בתשרי. אלא אמר שהשי' יסבב להם סיבות שישובו בתשובה לא מתוך צרות כענין שאמרו (סנהדרין צ"ו) שיעמוד עליהם מלך כהמן אלא כרחמים גדולים אקבץ אותם ויסבב להם סיבות בחסדים גדולים שישובו ולא מתוך צרות ודין. והנה ניסן הוא חסדים כי הוי' המרומז בניסן הוא כסדר ויוצא מן ישמחו השמים ותגל הארץ כשיש חסדים בעולם כמ"ש בחיקונים כשהוי' הוא כסדר הוא

שנה ע"ז הי' משלים קושי השעבוד כדי עבודת של ק"ץ שנה כנ"ל. ואנכ זה נכאר מה שאז"ל דבר נא כאזני העם אין נא אלא לשון בקשה (כרכות ט') בבקשה מכס שלא יאמר אותו צדיק ועבדו וענו אותם קיים בהם ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. והקשה מהרש"א ז"ל והיא פליאה ואם לא אמר אותו צדיק צריך לקיים הבטחתו בעצמו. ונס צריך להבין למה לא אמר תחילת הפסוק שיאמר כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם קיים. אמר ש"י"ל שהזכיר זאת היותר חמורה. אלא נראה כנ"ל דהזכיר ועבדו וענו אותם קיים ר"ל אעפ"י שלא היו רק רר"ו שנה בעבודות אעפ"כ התחכם בקושי השעבוד כדי להשלים הק"ץ שנה שהיו בלא שעבוד משנולד יצחק ער שכאז למצרים כדי לקיים דבורו שאמר ועבדו וענו אותם ארבע מאות שנה. וז"ש ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים. ועל קושיה מהרש"א ז"ל י"ל דבאמת כי הארז"ל פ"י ואח"כ יצאו ברכוש גדול. ח"ל שיבררו כל טוב שנפל במצרים ולא יצטרך עוד כירור עכ"ל. וא"כ זה היה באמת כונה השי"ת שאמר ואח"כ יצאו ברכוש גדול שזהו טובה אמיתית שיבררו כל הני"ק שנפלו שם ולא שיצאו במסון רב. אבל אמר שלא יאמר אותו צדיק זהו אברהם שהי' איש חסד ומשפיע לכל בהנם אעפ"י שלא הי' מניע מסנו. והוא יאמר שהי' להשי"ת לקיים ואח"כ יצאו ברכוש גדול דהיינו במסון רב אעפ"י שלא הי' זה כונתו רק שיבררו כל הניצוצות הי' לו ליתן להם זה בהנם ולקיים ברכוש גדול כפשוטו שיצאו במסון רב ג"כ. וז"ש ברוך שומר הבטחתו ומלך שומר הוא מלשון הסתנה כמו (כראשית ל"ו) ואכיו שטר את הדבר שהי' מסתין ומצפה ע"ז כי באמת שקושי השעבוד התחיל משנולדה מרים זמן רב קודם שיצאו מצרים ומחמת שהשיי הי' מסתין ומצפה ע"ז לקיים הבטחתו ולגאלם ולהוציאם ברכוש גדול משנולדה מרים התחכם וגזר עליהם קושי השעבוד כדי שיוכל לחשוב את הק"ץ שנה משנולד יצחק שהי' אז בלא שעבוד ולא יצטרכו להיות במצרים רק רר"ו שנה. והנה ברוך שומר הבטחתו לישראל שהיה מסתין ומצפה לקיים הבטחתו לישראל

שיש מצה וזמור מונחים לפניך והיינו בדילה שהי' התנולות הנם גם בארץ כמו שכתוב ועבר ה' וכו' ומתו כל בכורי מצרים וראיתי את הדם ופסחתי עליכם אזי בשעה הזאת תניד לבנך ולא מכעור יום שלא הי' הנם רק בעליונים היינו באלהיהם.

ברוך שומר הבטחתו כי להבין דאמר ברוך שומר הבטחתו הול"ל ברוך מקיים הבטחתו לישראל. וגם דאמר חשב את הק"ץ מה הוא שחשב. וגם מלך את מיתר דהול"ל חשב הק"ץ לעשות וכו'. ונראה דהנה שמעתי בימי בחרותי מאבי מורי הרב זל"ה שאמר שחשב את הק"ץ היינו שחשב את הק"ץ שנה משנולד יצחק עד שירדו למצרים. שבמצרים היו רר"ו ונחמר ק"ץ שנה. ומחמת שאמר לו השיי כי גר יהי' זרעך והגירות התחיל משנולד יצחק ויביאו ראי' מפסוק ויאמר לאברהם וכו' ועבדו וענו אותם ארבע מאות שנה ובאמת לא היו רק ר"י שנה וא"כ יחסר ק"ץ שנה אלא ש"ם שחשב את הק"ץ משנולד יצחק עכ"ד ודפח"ה. ובאמת מצינו שני טעמים בדרז"ל (נדרים ל"ב) על שחי במצרים רק ר"י שנה. טעם הא' הוא כנ"ל דהגירות התחיל משנולד יצחק. וטעם השני שקושי השעבוד השלים לר' מאות שנה. ונ"ל ששני הטעמים צריכין זה לזה, הטעם הא' צריך לטעם הב', והכ' צריך להא'. ושניהם הם טעם אחד. דעל הטעם הא' קשה מה בכך שהתחיל הגירות משנולד יצחק הלא לא הי' אז שעבוד ונאמר בפסוק ועבדו וענו אותם ארבע מאות שנה וא"כ נחמר שעבוד של ק"ץ שנה ועכצ"ל כטעם הב' שקושי הי' משלים וא"כ מה שנחמר שעבוד של ק"ץ שנה היה להם אח"כ קושי השעבוד וצער הנוסף להם בקושי השעבוד הוא ממש כמו השעבוד של ק"ץ שנה. וכן טעם הב' לבד אינו מספיק שקושי השעבוד משלים לר' שנה. באמת שיוכל להיות שהיה להם עבודה בזמן רר"ו שנה בקושי השעבוד כמו בח' שנה בלא קושי השעבוד אבל מ"ם לא היו בארץ לא להם רק רר"ו שנה, וע"כ צריך לטעם הא' שהגירות התחיל משנולד יצחק וא"כ משנולד יצחק ער שיצאו מצרים היה באמת ר' מאות שנה אבל מ"ם נחמר השעבוד של ק"ץ

כנ"ל. ואח"כ אמר ברוך הוא שהקב"ה חשב את הקץ לעשות. ר"ל שחשב הצער הנוסף להם בקושי השעבוד. את הקץ כמו עם הקץ כלומר עם הק"ץ שנה משנולד יצחק חשב הצער הנוסף להם בקושי השעבוד כאילו עבדו גם בק"ץ שנה משנולד יצחק. וכ"ז לעשות ולקיים מ"ש לאברהם אבינו בכרית בין הכתרים שנאמר ויאמר לאברהם וכו' ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. ובאמת לא עבדו רק רד"ו שנה אלא שחשב צער הנוסף בקושי השעבוד אל הק"ץ שנה משנולד יצחק שהי' אז גירות בלא שעבוד כדי למחר ולגאלם שלא ישקעו במצרים כמ"ש הארז"ל על ולא יכלו להתהמהם שלא יבואו ח"ו לשער הנ' של הקליפה. ואפשר גם מחמת זה גזר קושי השעבוד קודם כי הוא ית' צופה ומביט עד סוף כל הדורות כנ"ל.

והריא שעמדה וכו' הכונה היא שלא לדור שהי' במצרים עמד פרעה עליהם לכלותם, אלא שבכל דור ודור עומדין על ישראל. והכונה שלא אחר, ר"ל לדור אחר שהי' במצרים. א"כ קשה מה בלבד הול"ל שלא אחר עמד כו' אלא שבכל דור כו'. ונראה דהנה מה שהאומות עומדין על ישראל ושונאין אותן הוא מפני שהם מוכרלין מכל העמים במאכליהם ואינם מתחננים בהם כמו שפ"י רש"י ז"ל כאיכה על פסוק כל אויבי שמעו רעתי ששו כי אתה עשית אתה גרמת לנו שיהיו האומות שונאין אותנו, שהוזהרנו מלהתערב ומלהתחתן בהם. והנה הניית שבתחלת החיוב' משתמש לשון בעבור לשון כשבי"ל כמו שפ"י רש"י ז"ל בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. והוא שלא אחד בלבד ר"ל שלא פרעה בדרך שהי' במצרים עמד עליהם לכלותם. בלבד ר"ל כשבי"ל שהיו ישראל במצרים לבד, ואינן מתערבין עם המצרים ואינן מתחתנים עמם ע"כ היו שונאים אותם ועמד עליהם לכלותם. אלא שבכל דור ודור עומדין עלינו לכלותנו, בשביל שאנחנו לבד ואין אנו מתערבין עם האומות והקב"ה מצינו מידם.

ליעקב יש לאל ירי לעשות עמכם רע ואלקי אביכם אמש אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע. וצריך להבין בפסוק דאמר לעשות עמכם רע והול"ל לעשות לכם רע. מזה נראה שכונת לבן הארמי הי' שביקש ח"ו לעקור את יעקב אבינו ע"ה מקדושתו ולהכניסו למקום טומאתו ח"ו. וידוע שכל חזק של מ"א כשזוכרין במצודה נפש מהקדושה אצלם וזוה יוכלו להזיק ולהרע. וז"ש יש לאל ירי לעשות עמכם רע ר"ל להפוך אתכם מקדושתכם למקום טומאתו ח"ו. וזוה יוכלו להזיק ולהרע ולעשות עמכם רע לאחרים מכתכם וכנ"ל. רק שאלקי אביכם אמש אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע. וס"ש אמר אלי לאמר, מלח לאמר אין לו פירוש. ונראה לומר דהנה בודאי אין זה מדרך לבן הארמי לגלות ליעקב שמוכרה לעשות שלום ואין לו רשות וכת לעשות לו רע. ואם הוא מוכרה על זה. היל"ל ליעקב שכידור לעשות לו כאות נפשו, אך מחבת שהכנות בנוחי אינו רוצה בזה. אלא שאלקים אמר לו בתלום השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע וגם אמר לו שיאמר דבר זה ליעקב שיש לו ציוי כזה מאת אלקים. וזהו ואלקי אביכם אמר אלי לאמר, ר"ל לאמר לך כנ"ל. והנה ארז"ל כמ"ק (כ"ח) דאמר רב אשי לבר קיפוק ההוא יומא מאי אמרת א"ל אמינא אם בארזים נפלה שלחבת מה יעשו איזובי קיר כו'. א"ל בר אבין ח"ו דחכה ושלחבת בצדיקי. אמינא ומאי אמרת אמינא בכו לאבלים ולא לאברה. חלש דעת' עליהו ואיתחפיד כרעייהו ופירש"י ז"ל דשניהם ספרו זה מדמי לחכה ושלחבת. וזה לאביר. ועיין בסהרש"א ז"ל שם וז"ל חליש דעת' כפירש"י דזה מדמי לשלחבת וזה לאברה עכ"ל. ר"ל שיכלה כשלחבת ושהיה אברה ואינו כן כי הצדיק יש לו השארת הנפש לעוה"ב. והא דכתיב הצדיק אבר היינו לדורו אבל לאברה משמע שהוא נופא דבר הנאבד ונענשו וכו' עכ"ל. וז"ש ולכן בקש לעקור את הכל ר"ל שרצה לעקור הכל מהקדושה ח"ו ולהכניסו למקום טומאתו וכמ"ל לעשות עמכם רע. ואמר עמכם על נשיו וילדיו שבקש לעקור הכל מהקדושה. וע"כ מביא הפסוק ארמי אובר אבי ר"ל שבקש לעשות לאבי כמו אברה

צא ולמד מה ביקש לבן הארמי לעשות כו' ויש להבין איך נזכר בפסוק ארמי אובר אבי שלכן ביקש לעקור את הכל. ונראה דכתבו כפ' ויצא כשרדף לבן אחר יעקב שאמר

שארז"ל (סוטה ג') אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות וזהו היפך החכמה שמסתלק ממנו כשקושה עבירה. וזהו ארמי הוא היצה"ר. אובר אבי הוא החכמה שלי שנתן לי השיי. ואמר אובר לשון הוה כי הוא המסית ומדיח בכל עת ובכל רגע ומכניס רוח שטות ר"ל.

או יאמר ארמי אובר. אבי כו' ויש להבין דאמר מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו וקחשיב שניצל מלבן ואמר חזק וירד מצרימה ולמה לא סיפר הכתוב מקודם שניצל ג"כ מעשו ואח"כ וירד מצרימה. ונראה דכתבתי במקום אחר ש"י הפסוק (תהלים ל"ב) רני פלט מסוכני מלך דלפעמים השי"ת מצייל האדם מצרה גדולה ע"י פחד כמו (ברכות ס') בעשה דר"ע בדרך והי' לו תרגונו ונר ונאכל התרגונו והרוח כבה את הנר והי' שוכב כפחד כל הלילה וזה הי' טובתו שניצל מלסמים שלא הרגישו בו. ולפעמים השי"ת מצייל האדם בלי פחד כלל כענין (שבת קנ"ו) בעשה כברתי דר"ע שניצלה ביום חופתה מנחש ולא היתה יודעת מזה שהיתה הנחש בלי פחד כלל ובלי כונה. ועי' התפלה דהע"ה מצר תצרני רני פלט מסוכני מלך כלומר אתה השיי סיבת הסכות מסכב חמיר סכות שאנצל חסיד מצרות ע"י רנה אפלט מצרות. ולא ע"י צרות. וזה שהזכיר שהשיי עשה טובות ליעקב אבינו ע"ה שהצילו מלבן שכיקש לעקור את הכל שנאמר ארמי אובר אבי וניצול בלי מלחמה ופחד רק שהשיי אמר ללבן בחלום הלילה השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע וכן וירד מצרימה שניצול מרעבון הי' ג"כ ע"י תענוג לראות בנו הנאכר לו שהוא מלך וע"כ לא חשיב שניצל מעשו מפני שניצול ע"י צרות וצער וסורא גדול כמו שכחוכ ויירא ויצר לו.

יירך מצרימה כו' עפ"י תריכור. ועולם הדיבור הוא עולם המעשה ועולם המחשבה עולם התענוג ולשון על הוא למעלה ר"ל שהי' אנוס למעלה מעולם הדיבור שהוא עולם המחשבה עולם התענוג משם הי' אנוס שירר למצרים כדי להתענג עם יוסף קודם שאמר לו השי"ת אל תירא מרדה מצרימה וירד במורא כדי להתענג עם יוסף. ומחשבתו הי' ג"כ לפרוע שט"ח של גירות המוטל על זרעו של יצחק ומן העולם המחשבה שהוא

ח"ו שלא ישאר השארת הנפש לעולם הכא כי רצה לעקרו מקדושתו כנ"ל. ואשר אמר לשון צא ולמד נראה לומר האדם צריך להיות תמים במעשיו כמ"ש (זכרים י"ח) תמים תהי' עם ה' אלקיך. וכן להתנהג עם כ"א בדרך תמימות וכאן אומר לחקור ולהבין מחשבת לבן הארמי מה שהי' רוצה לעשות ומה שהי' במחשבתו לעשות ליעקב אבינו ע"ה. אמר צא מרדכיך ומחסימותיך. ולמד מה שבקש לבן הארמי לעשות ליאע"ה. ולבן ביקש לעקור את הכל. אשר אמר ולבן ביקש ולא אמר ולבן רצה, נראה לפרש עפ"י ששמעתי פי' הפסוק מהרב הגדול החסיד המפורסם מ' **זאב וזאליך** נ"י מק"ק זיטאמיר (בראשית ל"א) כי מששח את כל כלי מה מצאת מכל כלי ביתך. דהנה הקליפה איך לרבך להרע לאדם ח"ו אלא א"כ יש כאדם מדות רעות שורש הקליפות אז יש לו ח"ו אחיזה באדם להרע לו ח"ו. אבל אם הוא תמים במעשיו לה' ואין בו שום דבר רע אז אי אפשר להרע לו כלל. וזה שאמר יעקב ללבן שרדף אחריו להרע לו. כי מששח את כל כלי ר"ל את כל מדותי מששח וכדקת אותי אם תמצא בהם שום דבר רע שיהי' לך אחיזה ח"ו להרע לי. מה מצאת מכל כלי ביתך מה מצאת מכל המדות הרעות שלך אצלי שחולל ח"ו לאחוז בי ולהרע לי וא"כ למה דרפת אחרי ודפחית. ומלת ביקש הוא לשון חיפוש כמו (אסתר ב') ויבוקש הרבר וימצא. ויש ולבן ביקש לעקור את הכל ר"ל שהי' מחפש וכודק את כל מדות יעקב להמציא איזה מקום שיהי' לו אחיזה לשלוט בו ולהרע לו ולא הניחו השיי להרע לו שלא הי' שום רע והי' תמים במעשיו.

או יאמר ארמי אובר אבי כו' עיין באלשיך שפי' ארמי אובר הוא היצר הרע. לא לבד עבירה לבד הוא מאבד אלא שמאמר גם לאכזו של בעל עבירה שמענישין אותו על חטא בנו. וירד מצרימה בין המצרים כי לפתח הטאת רובץ. ויגר שם במתי מעט בדרמ"ח אכרים. ויהי שם לגוי גדול מעבירות שכורא על ידם קליפות רבות והנם גוי גדול. וירעו אותנו שהם כעצמם מענישין אותנו ע"ש. ויש לפרש ארמי אובר אבי. כי ידוע שאב נק' חכמה וידוע

עולם התענוג ה' אנוס אבל לא מעולם הריבור
עולם המעשה לא ה' אנוס רק בתענוג וזהו אנוס
עפ"י הרבור היינו למעלה מעולם הרבור ה' אנוס
אבל לא בעולם הרבור עולם המעשה.
או יאמר וירר מצרימה אנוס עפ"י הרבור
והקשה בס' מעשה ח' ולשון וירר
משמע מצד בחירתו ולא מאונס דאליכ הול"ל
ויוריר למצרים כמו ויורידו אותו למצרים האסור
ביוסף שפירושו ע"י הכרה. ונראה דארז"ל (שכת
פ"ט) ראוי ה' יעקב לירד למצרים בשלשלאות
אלא שזכותו גרם וכונתם דה"ל. מוכרח לירד
למצרים לתקן חטא ארזה"ר ק"ל שנת. והניצוצות
נפלו למצרים וע"כ ה' השקיעו בחומר ובכלבים
ובעבודה קשה וכן ה' ראוי להיות תחילת
הירידה למצרים כיסורין אלא שזכותו גרמה. וכן
יש לומר דבעל אנדה דרש לשון וירר שמעצמו
ירד. וז"ש וירר מצרימה אנוס על פי הריבור
שהשיי כ"ה עילת העילות וסיבת הסיבות הסיב
סיבה שירר מעצמו למצרים ולא שירר בשלשלאות
לכך כתיב וירר לשון שמורה שמעצמו ירד ולא
ה' לו מעש' של יסורים המוכרחת שיבא למצרים
ע"י יסורין ושלשלאות אבל ה' בכבוד גדול
סמכת זכותו אבל כאסת ה' אנוס עפ"י הריבור
לירד למצרים כדי לתקן שם חטא ארזה"ר בק"ל
שנת אבל לא ה' אנוס במעשה בירידה זו. וזה
שדרש וירר מצרימה אנוס עפ"י הרבור כלומר לכך
כתיב לשון וירר שמשמע שמעצמו ירד להורות
שלא ה' אנוס בירידה במעשה. אבל כאסת ה'
אנוס עפ"י הריבור לתקן כנ"ל וזה האונס ה'
בהעלם שהשיי סיבב הסיבה שיבא למצרים ושיטות
שם ושאה"כ ישתקדו בניו בחומר ובכלבים לתקן
החטא כנ"ל. וסיבה שה' יוסף מלך הכריחו
בהעלם לירד למצרים לראות עם יוסף ולקבל
תענוג ממנו כמ"ש כזוהר ויחי יעקב כארץ מצרים
שבע קשרה שנה שכל חיותו בהשקט ותענוג לא
ה' רק חשבע קשרה שנה שה' במצרים עם יוסף
שה' מלך ונמצא אעפ"י שה' ירא לירד למצרים
כמ"ש בס' ויגש שאמר לו חשי אל תירא מרדה
מצרים כי לגוי גדול אשימך שם. וכבר ה' בדרך
כשאמר לו חשי אל תירא כו' אעפ"כ ירד
למצרים קודם שאמר לו חשי אל תירא וכו'
כדי לקבל תענוג מיוסף וגם לפרוע שמי"ה של

גרות המוטלת על זרעו של יצחק ונמצא ה'
מוכרח מעולם המחשבה שהוא עולם התענוג לירד
למצרים וזהו אנוס עפ"י הרבור ולשון על הוא
למעלה ר"ל למעלה מעולם הרבור שהוא עולם
המעשה ה' אנוס מעולם התענוג אבל לא מעולם
המעשה שהוא עולם הרבור לא ה' אנוס אלא
וירר מעצמו בכבוד ובתענוג שזכותו גרם זה
שלא ה' אנוס לפרוע שמי"ה של גירות ולחקן
החטא גם מעולם המעשה.
במתי מעט כו' ז"ל הגאון בס' מעשה ח' א'
קשה מה לו להביא הכתוב בפ' עקב שירר
בשבעים נפש ולא הביא הכתוב בפ' ויגש שנאמר
כל הנפש הבאה לבית יעקב מצרימה שבעים.
כ' קשה ויגר שם במתי מעט הא כשהיו במצרים
כבר נתרבו סאר והול"ל וירר למצרים במתי
מעט. ג' למה הביא סיפא דקרא ועתה שמך ה'
וכו'. ד' בפסוק גופא צריך להכין מאי ועתה
שמן חלא גם כתיב יעקב נתרבו וה' ס' רבוא
שראה קודם מותו מיוצאי חלציו. ה' קשה חלא
לא היו ככוכבים שלא היו רק ס' רבוא וקושיא
זו הקשה רש"י ז"ל בפרשה דברים בפסוק והנכם
היום ככוכבי השמים וכו'. ו' קשה חיתב לרוב
הוא מיותר. עכ"ד. והאלשיך ז"ל בפרשת עקב הקשה
מ"ש בשבעים נפש ירדו אכוה"ך מצרימה הכ' של
בשבעים הוא מיותר ומה גם כי יעקב ובניו היו
כלל שבעים והאיך יאמר הלשון שמשמעו שזולת
אבותם היו שבעים כמ"ש בשבעים נפש ירדו
אכוה"ך מצרימה. ונראה דאיחא כזוהר שמות חז"ל
כיון דכתיב בני ישראל מהו את יעקב הבאים
אתו איצטרך למימר אלה שמות בני ישראל
אינון רחיקין ומשריין עלאין דנחחו עם יעקב
כהדי שכינתא בגלותא דמצרים עכ"ל. וכן אח"כ
בדף ד', איר אליעזר לר' יוסי אפתח פוסך וינהרין
מילך א"ל ניהא קמי' דמר דאשאל מ"ה חדא
דקשיא לי הא שמענא מכוצינא קדישא דהוה אסר
ואלה שמות בני ישראל סבא כל אינון חילין
ומשריין דהוי נחתי בגלותא כהדי יעקב דכתיב את
יעקב מהו דכתיב איש וביתו באו וכו' וכדף יז
וז"ל א"ל מה דכתיב הבאים מצרימה את יעקב
וכו' אלא תיח לא אסר קרא היורדים למצרים
את יעקב דער כאן לא הוה ל' ירידה ליעקב אלא
הבאים אוליפנא דאתו עס' דיעקב ואולי להון עד

עלֵאין נחתו וירדו עם השכינה שהי' אז מעט בסוד נקודה. ועי' מביא הפסוק בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה כלומר בשביל השבעים נפש לבית יעקב ירדו דרגין עלֵאין עם ישראל כשהחליל השעבוד והירידה ירדו גם הם עם השכינה בשביל ישראל וזה הפי' מוכח מסיפא דקרא ועתה שמך ה' אלֵקיך ככוכבי השמים לרוב. וקשה קושית רש"י וכי ככוכבים היו הלא לא היו רק ס' רבוא וגם מלת ועתה וגם מלת לרוב הוא מיותר ועי' צ"ל הפי' כנ"ל שר"ל שעתה יש לכם עלי' ככוכבי השמים שהם החסדים לרוב וחוכלו להרבות חסדים ולהמשיך אותם מזה מוכח פי' רישא דקרא כנ"ל כלומר שכל דרגין עלֵאין נחתו וירדו במצרים עם ישראל ועי' מביא סיפא דקרא ועתה שמך כו' ומתורץ נמי קושיא שלא אמר וירד למצרים במתי מעט כי בתחילת ירידה למצרים לא היו בסתי מעט שלא היו לדרגין עלֵאין ירידה עם השכינה אז כמ"ש כוהר ועי' לא הביא גם הפסוק מפרשת ויגש כל הנפש הבאה למצרים שבעים כי שם לא נאמר שהי' ירידה לדרגין עלֵאין עם השכינה בשביל ישראל וגם לא קשה הלא גם במצרים הי' ששים רבוא בחיי יעקב ומתורץ קושית האלשיך וכל הקושיות של ספר מעשה ה' כנ"ל.

ורב כמה שנאמר כו' להבין מה שאמר רבבה כצמח השרה נתחך ולא אשכחן בפסוק לרמות דבר הרב לאין מספר כצמח השרה. אלא מצינו פעמים שמדמה בפסוק דבר שאין מספר כחול אשר על הים אבל לרמות הרבוי לאין מספר כצמח השרה לא מצינו במקרא. וביותר קשה מ"ש רבבה. כיון שאמר רבבה יש לו מספר ו' פעמים ו' אלפים ואח"כ אמר כצמח השרה והוא דבר שאין לו מספר. ונראה דהנה ה"ג כוצינא קדישא מויה דוב בער זלתי' אמר פי' מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו. כי ידוע שמדות אבותינו אברהם יצחק ויעקב הם חסד גבוהה ת"ת ובמצרים הי' גלות הדעת והרעת הוא המבדיל בין טוב לרע כמ"ש (ירושלמי פ"ה דברכות) אם אין דעה הבדלה בנין וא"כ במצרים שהי' בחי' הדעת בגלות אף שהיו עובדין הש"י עם המדות חג"ת הי' מעורב חסך

ונחתא אלֵין בגלותא נחתו אלֵין עמהון הה"ד ואלה שמות ר' דוסתאי אמר בכל יומא ויומא הוו אחיין ואזלי להון הה"ד הבאים מצרימה ולא כתיב אשר באו והיינו דכתיב הבאים מצרימה בקדמיחא את יעקב ולכתר כד הו"ל ירידה איש וביחו באו עכ"ל. העולה משם דכל אינון דרגין עלֵאין ומשריין עלֵאין באו עם יעקב בהרי שכינתא למצרים ובחיי יעקב ובחיי השבטים ולא התחיל השעבוד וירידה להון הוו אזלין ואח"כ באו. ועי' כתיב הבאים לשון הוה ולא אשר באו כבר אלא שבחיי יעקב והשבטים באו שאזלו ואח"כ באו. ואח"כ כשמת יעקב וכל השבטים והתחיל השעבוד נחתו כלהון וירדו עמהון ועי' לא כתיב ואלה שמות בני ישראל היוודים למצרים משום דלא הוה לון ירידה בחיי יעקב והשבטים אלא אח"כ כשירדו והתחיל השעבוד אז ירדו אינון דרגין ומשריין עלֵאין בהרי שכינתא עם ישראל. ולפי' פי' הפסוק בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה לפי דברי בעל האגדה הבי"ת של בשבעים כמו הב' של בראשית שפירושו בשביל ראשית כפי' רש"י ז"ל בשביל ישראל שנק' ראשית תבואתה ובשביל התורה שנק' ראשית. וכן ככאן בשבעים פי' בשביל שבעים נפש לבית יעקב ירדו אבותיך. וידוע דאבות נקראין עלֵאין ובשביל שבעים נפש לבית יעקב ירדו דרגין עלֵאין בהרי שכינתא כד נחתו וירדו ישראל והתחיל השעבוד ונחתו ישראל עד לתתא עד שלא הי' ליסוד ומלכות זיוג רק בסוד נקודה וכמ"ש האריו"ל בפ' הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא ע"ש וכן ירדו אבותיך דרגין עלֵאין עם השכינה לתתא ועתה שמך ה' אלֵקיך ככוכבי השמים לרוב ר"ל ועתה יש לך עלי' גדולה ככוכבי השמים שהם חסדים כמ"ש האריו"ל כסידור בפ' הפסוק מונה מספר לכוכבים וז"ל הדעת נק' מספר וזהו לכוכבים שהם החסדים עכ"ל. כלומר ועתה יש לך עלי' ככוכבי השמים שהם חסדים לרוב כלומר שתוכל להרבות חסדים ולהמשיך אותם. וזה שדרש בעל האגדה. ויגר שם בסתי מעט כלומר כשבאו לידי גלות ושעבוד וירידה באו בסתי מעט ופי' של מתי מעט הוא מספר מעט כל' כל המספרים ודרגין

ומצה וא"כ עם הבחי' חג"ת מדות אבותינו שהיו עובדין ה' עבודה זאת זרה מאת הש"י כי ה' תערוכות חמץ ומצה ועכשיו שנתגלה בחי' הדעת קרבנו המקום עם מדות אבותינו חג"ת לעבודתו ית' עב"ד ודפחית. ואפ"ל שוי"פ שהיו מקטריגים על ישראל על הים ה"ל עובדין ע"ז והללו עובדין ע"ז. וכי ח"ו שהיו ישראל עובדין ע"ז מסש כמו המצרים הלא היו סוכרלים מהם בלשונם ובליבושם ובשאר דברים. אלא כונתם שהיו עובדין עבודה שהיא זרה מאת הש"י מחמת חוסר הדעת לא ה' בידם כח להבדיל כראוי בין אור וחושך וע"כ ה' מעורב חמץ ומצה. והנה כתבתי כמה פעמים פ"י (מטות ג') אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות היינו גדלות כי כל גאה שומה ומכנים בו יצהיר מחשבת גדלות כמו שהכנים מחשבת גדלות באדמ"ר שה' חושב לאכול סעף הדעת כדי שיוכל לברוא עולמות כמו שפירש רש"י כפ' בראשית שא"ל הנחש כל אוסן שונא וכו' מן העץ זה אכל וברא העולם וכיון שנכנס בו גדלות חשקו להיות אל"ף נסתלק הש"י ממנו כי אין אני והוא יכולין לדור וכיון שנסתלק ממנו השי"ת עושה בו היצר כרצונו אבל אם לא ה' נסתלק ממנו השי"ת עובר מחשבת גדלות לא ה' יכול היצר לשלוט בו כמו שאמר (קדושין מ') יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ה' לא יעזבונו בידו. וזה אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות היינו גדלות ואז יכול לעבור עבירה. והנה הש"י ברא כל העולמות כדי שנתגלה מלכותו היינו מדת יראה תתא ובשבי"ל ישראל שהן מקבלין עליהם מדת מלכותו ויראתו וממליכין השי"ת על כל הטובות שבקולם טובת הנשמה והגוף שהכל בידו ית'. כמו שתקנו בש"ע אתה חונן לאדם דעת. ומבקשין ממנו ית' חננו מאתך חכמה כינה ודעת וכו'. וכן השיבנו אבינו לתורתך וקרבנו מלכנו לעבודתך כי א"א לעבור הש"י בלעדו ית' והוא הוא העובר והחזירנו בחשובה שלמה לפניך כי א"א לשוב אליו בלעדו ית' והוא חנותן יד לפושעים וכו' וכן אנו ממליכין

אותו על כל צרכי הגוף שהכל בידו ית' ולית לנו מגרמנו כלום רק הכל מאתו ית' ומדת מלכותו ויראתו צריכין אנו לקבל עלינו תמיד בלי חפסק לעשות את השבת לדורותם בחינת יריה לדור בו תמיד ומי שהוא תמיד בבחינת מלכותו ויראתו הוא בטוח שלא יבוא לגסות הרוח כמ"ש כפ' מלך (דברים י"ז) למען ילמדו ליראה את ה' לבדתי רום לבבו מאחיו הרי שמדת יראה גורם לשמור מגדלות לרום לבבו מאחיו. והענין הוא כי הוא מאמין שלית ל' מגרמ' כלום רק מה שנתן בו ית' טובות הנשמה והגוף והוא הוא ית' הוא העובר. ובמה יתגאה על חבריו בדבר שאינו שלו ואם לא נתן בו השי"ת הטובות האלה ה' ג"כ חסר כמו חברו. והנה ארז"ל (בראשית רבה י') אין לך עשב שאין לו מלאך מכה אותו ואומר לו גדל. ואפ"ל הטעם שאינו רוצה לגדל בעצמו כי הגדלות קרוב לשכירה ע"כ אינו רוצה לגדל מעצמו עד שהשר הסמונה עליו מכה ואומר לו גדל ורית מכה מל"א כ"ל האר"ץ. היינו מדת מלכותו ית' על כל הדברים שאמר לו גדל. וכיון שאינו רוצה לגדל בעצמו רק שמושה בגדלות רצון הבו"ת החפץ להגדילו ומה איכפת ל' ברצון הש"י שגם האדם והנשמה והגוף הכל של הש"י וכאשר חפץ עושה ובמחשבה זו שחושב שהגדלות לגדל ולרום בידו ית' והוא המשפיל גאים ומגבי' שפלים וממליך הש"י על הכל הוא מרוחק מן הגדלות ובטוח הוא שלא יחטא כי לא יסתלק ממנו השי"ת כנ"ל. והנה אמרו במדרש איכה רבתי בגוים רבתי בדיעות שהיה השכל והדעת שלחם גדול עד מאוד. וכן כאן דורש בעל אנדה על מלת ורב היינו גדלות השכל. וז"ש רבבה היינו שני מלות רב בה' אחרונה היינו מדת מלכות כלומר הרב שלך בשכל בה' אחרונה מדת מלכות נחתך שתכיר האמת שלית לך מגרמ' כלום רק מה שנתן בך הש"י השכל ותמליך ע"ז הש"י. ואם הנשא בעיני העולם עובר השכל שלך הרב לא תחפון במחשבתך בגדלות הזה ובהתנשאות הזה כי אין זה שלך אלא של הבו"ת ולמה תחפון בהתנשאות שהוא קרוב לשכירה. וזהו כצטח השרה נחתך שאינו חפץ לגדל עד שמדת מלכותו ית' מלא

קשה ובכל עבודה שבשרה עד שישכחו מפיהם שם ה' אלקי אבותם מתחת רוב עבודה וחזק עבודה ותחמרת עבודה לא יהי להם שום שכל וחכונה שיקראו אל ה' וכיון שלא יקראו אל ה' שיעזור להם לא יהי להם תשועה מסני ית' כי בלי התעוררות התחתונים להעלות מין מטה למעלה אי אפשר שיהיה שום השפעה למעלה כמו שאמרת פי הפסוק (תהלים קכ"א) ה' צלך על יד ימינך כמו שצל אדם כאשר יטה אדם בידו כן הצל נוטה אחריו אבל אם אינו מתנועע בידו גם הצל עומד במקומו. כך הש"י הוא צלך על יד ימינך ימין הוא חסדים אם אתה מתעורר עצמך בתחתונים לקבל חסדים למעלה אז השי"ת משפיע למעלה למטה. וזהו התחכמות פרעה שיראו שלא יקראו ישראל אל ה' אבל הוא חושש שמחמת רוב עבודה קשה יצטקו אל ה' ע"כ התחכמו עליהם בפה רך כלומר שדברו עם ישראל כאוהבים ופרעה בעצמו התחיל לעבוד בעבודה קשה ובפה רך הנהיג אותם אל עבודה קשה ותחזיקו את ישראל כפיהם כאוהבים נאמנים וכמאזל (קדושין ל"א) יש מטיחין את אביו ברחיים ובא לידו חיי עוה"ב וזהו מחמת שמדבר עם אביו בתחנונים ובדברים רכים ואעפ"י שנתן לו עבודה קשה להטחינו ברחיים. וכן ה' פרעה עם ישראל כל עבודה קשה שהי' נתן לישראל היה הכל בתחנונים ובפה רך כאוהב נאמן וכונתו ה' שיסנע את בני ישראל מלבקש רחמים וכן בכונת הארז"ל בסדר אגדה כתב על בן הרשע ששאל מה העבודה הזאת לכם שהוא סברת פרעה וז"ל שם בפע"ח רשע מה הוא אומר די לו חרין ואין לו לבקש רחמים וכו' עכ"ל. ובכאן בפסוק וירעו אותנו המצרים ה' קשה לבקש אגדה דהול"ל וירעו לנו המצרים. וע"כ דרש וירעו אותנו כלומר שהרעו אותנו ממש נגד השי"ת ועשו אותנו בתחבולותם שנשכח את השי"ת ולא נבקש ממנו רחמים עד שהכניסו אותנו במ"ט שערי טומאה בתחבולותם בעבודה קשה המסכר הגוף והשכל ובפה רך שהיו מחזיקין אותנו כאוהבים נמורים ולא כשונאים, ובחזקת שלא נבקש רחמים והרגילו אותנו בחמידות עבודה יום ולילה עד שנשכח שם

כל הארץ אומר לו גר עושה בגדלות רצון הבו"ת. כך אתה הרכ שלך כשכל והתנשאות עבוד זה לא תחפז כלל במחשבתך רק תחשוב שהכל שלו ית' הנשמה והגוף שלו וכאשר חפץ הוא עושה ומה איכפת ל' בהתנשאות וכן נחתי הרכ שלך כשכל להיות כצמח השדה. אבל אתה במצרים שהי' הדעת בגלות ולא נחלה מדת מלכותו ית' עד אחר העשר מכות וקודם לזה. וחב"ב בשכל. ותגדל. שהיה לך גדלות מחמת התרכות השכל כי לא הסלכת השי"ת על טובות הרבוי השכל. וע"כ באה עי"ז לידו גדלות ואח"כ נפלה ביותר. ותבאי בעדי עדיים. מ"ש בעדי עדיים ועדי הוא לשון קישוט. ואתה נפלה אח"כ ביותר ותבאי בעדי בקשומי כלל שלך הוא העבודות עשיית אותה הקישוט. עדיים שני קשומים. עבודות השי"ת. וקישוט לך ג"כ שאתה מתחנה מעבודתך ועכרת את עצמך נ"כ. וכי" ה' מפני שהדעת הי' בגלות במצרים. ואף שהיו עובדין את השי"ת עם המדות של האבות חגית היה העבודה תעורבת חמץ ומצה. שרים נכחו ושעריך צמח כמו שפי' רש"י ז"ל ה' ר' מתאי בן הרש אומר הגיע עת השבועה שנשבע לנאול את בניו מצרים ולא ה' בידם זכות ונתן להם שני מצות פסח ומילה. וידוע שגאולת מצרים ה' בן כינה עלמא דחירות חמשים שע"ב. וכינה נק' אם. וע"כ אמר בלשון הזה. שרים. של הכינה. נכחו להניק לך ולהשפיע ולנאול אותך. ושעריך צמח. והדינין שלך היו צומחין כך. ואח ערום וערי. מן המצות. ואעבור עליך ואראך מחבוססת ברמין. ואומר לך כרמין. הי' ונתן לך שני מצות פסח ומילה.

וירעו אותנו המצרים וכו'. להבין איך נזכר בפסוק הבה נתחכמה לו שהרעו לישראל וכי לא מצא בעל האגדה פסוקים אחרים שנזכר בהם יותר מה שהרעו לישראל אלא זה. ונראה דידוע דכונת פרעה ה' שישראל יהי' נשקעין בטומאה מצרים לעולם עד שבאמת הכניסן למ"ט שערי טומאה ובקש לעכבן להכניסן גם לשער הנו"ן דטומאה והוצרך השי"ת בעצמו למחר להוציאן כמ"ש הארז"ל על פסוק ולא יכלו להתמסמה ע"ש והי' בזה התחכמות פרעה שיעבדו עם ישראל יומם ולילה בכל עבודה

הש"י. וזהו וירקו אותנו ממש. וע"כ מביא הפסוק הבה נתחכמה לו וזהו התחכמות. פן ירכה כי לשון רכוי הוא מורה על רכוי הדעת ולא כפשוטו על רכוי הנופים לא שייך לשון פן ירכה לשון ספק הלא כתוב למעלה ובני ישראל פרו וישרצו וירכו ויעצמו במאד מאד ודרו"ל (שמות רבה א') שהיו יולדות ששה בכרם אחד אלא פן ירכה אוסר על רכוי הדעת כמו שדרו"ל (סדרש איכה) רכתי עם רבתי בדעות. וזהו פן ירכה ר"ל שיכואו לבחי' הדעת ויבינו שיקראו אל הש"י. והיה כי תקראנה מלחמה. ולשון תקראנה הוא לשון קריאה ממש ר"ל שפרעה אמר אל המצרים להתחכם עליהם שידברו עמם בפני רך ויראו כאוהבים וירגילו אותם בעבודה קשה אבל לא בחזקה כשונאים כי פן ירכה שיכואו לבחי' הדעת לקרוא אל הש"י והיה כי תקראנה מלחמה ר"ל אם יקראו הישראל את העבדו שיעבדו למלח' ויחזיקו המצרים בשונאים אם תעבדו עמם בחזקה ואז יצעקו אל ה' ונוסף גם הוא והוא קאי על חשי"ת שיוסיף להושיע את ישראל יותר מבקשתם וזהו על שונאינו כי הם יבקשו שלא ישעבדו עמם בחזקה ובקושי והש"י יוסיף להושיע ונלחם בנו ועלה מן הארץ ויוציא אותם לגמרי שלא ישקעו בנו וע"כ הבה נתחכמה כנ"ל בפני רך ושלא יחזיקו במלחמה ולא יקראו אל ה' כנ"ל. ואפשר שרמזו רו"ל כדכריהם שדרשו (סוטה י"א) על הבה נתחכמה לו למושיען של ישראל לדון במים ר"ל שיתחכמו למושיען של ישראל הוא הש"י לדון במים ומים הוא בחי' חסדים ר"ל לדון את ישראל בכל עבודה קשה ובמים ר"ל באהבה גמורה שלא יצעקו אל הש"י ואז לא יושיע את ישראל עמו. ואפשר שזפ"ה ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו וחקל שועתם אל האלקים מן העבודה ר"ל שהי' חסד הש"י על ישראל אעפ"י שהיו נשקעין במיט שגרי טומאה ונשכחו מפיחם שם הש"י כ"ה ולא קראו אותו אלא שהם צועקין מרוב העבודה ולא היו מתכוונים לקרוא אל הש"י אעפ"י וחקל שועתם אל האלקים מן העבודה וזהו הזקקה מן העבודה קשה התעוררות ניכר למעלה ויזכור הש"י את ברייתו עם האבות.

ויענונו כמה שנאמר וישימו עלינו כו'. להבי דהכא משמע דררש לשון ויענונו כפשוטו כמו שהביא הפסוק למען ענותו בסבלותם. ועל וירא את ענינו דרש זו פרישות ד"א. ואשר דרש על ענינו פרישות ד"א משום שנקרא עניו כמ"ש (בראשית ל"א) אם תענה את כנותי. ועי' מ"ש בפ"י רש"י ז"ל וירא את ענינו זו וכו' והעולה משם בקיצור שבמצרים הי' גלות הדעת ולא הי' יכול להיות זיוג יסוד ומלכות שזיוגם ע"י הדעת וזהו וירא אלקים את היא השכינה מלכות. בני ישראל הוא יסוד. וידע אלקים כלומר נתן לב לרעה כפירש"י ז"ל. ולפי דרכנו נתן לב שיתגלה הדעת כדי שיהי' זיוג יסוד ומלכות. ועי' דרש וירא את ענינו זו פרישות ד"א ר"ל שלא הי' זיוג יסוד ומלכות כנ"ל. וע"כ מביא זה הפסוק וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים. וכן כבאן דרש בעל האגדה ויענונו על פרישות ד"א שלא הי' זיוג יסוד ומלכות. את ובני ישראל כנ"ל ולפי שלמעלה בפ' בכורים אמר וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אוכר כו' וירד מצרימה וכו' וירקו אותנו וכו' ויענונו לשון רבים ומוסב ואמרת לפני ה' אלקיך. ועל ישראל ר"ל שלא היו זיוג יסוד ומלכות את ובני ישראל. וע"כ מביא זה הפסוק למען ענותו בסבלותם דקשה לבעל אגדה למה כתיב ענותו לשון יחיד בסבלותם לשון רבים וע"כ דריש למען ענותו כלפי מעלה בסבלותם של ישראל כי עיי' סבלותם של ישראל בפני רך כנ"ל שכתו שם שמים מהם ולא תי' זיוג יסוד ומלכות ודרש גמי ויענונו על פרישות דרך ארץ כמו שדרש וירא את ענינו כנ"ל.

ויוציאנו ה' כמצרים כו' לכאורה הוא חסות האין דרש בעל אגדה הפסוק הזה שכפ' חבא ויוציאנו ה' כמצרים לא עיי' מלאך וכו' הלא מקרא מפורש בפ' חוקת וירדו אבותינו מצרימה ונשכב כמצרים ימים רבים וירקו לנו מצרים ולאבותינו ונצעק אל ה' וישמע קולנו וישלח מלאך ויוציאנו כמצרים עי' פ"י רש"י ז"ל שם ז"ל מלאך זה משה מכאן שהנביאים קרויים מלאכים ע"כ. והאין דריש כאן לא עיי' מלאך וכו' אלא הקביה בכבודו ובעצמו וכו'. ונל"פ הפסוק דיש להבין בפסוק

אמרו אצבע אלקים הוא ועי' כפי' וארא שכתבתי כפסוק ויהי כיום ריבר ה' אל משה בארץ מצרים פי' התרגום יונתן והוא ביוםא דמליך עם משה בארעא דמצרים הוה אהרן מצית אורני' ושם סה דמליך עמי'. והעולה משם שהשכינה היחידה מדברת מתוך גרונו של משה ואהרן. מצית אורני' ושם קול השכינה המדברת מתוך גרונו של משה והי' במדרגת נביא ומשה הי' בבחי' אלקות לפרעה כמיש (שמות ז') ראה נתתיך אלקים לפרע' ואהרן אחיך יהי' נביאך ורשי ז"ל פי' ראה נתתיך אלקים לפרעה לרדותו בככות ויסורין כלומר בדבר זה תהי' בבחי' אלקים עליו לרדותו בככות ויסורין ועל ואהרן אחיך יהיה נביאך פי' מחורגסנך ותרגום יונתן פי' כפשטא דקרא ואהרן יהי' נביא שלך משום שהי' שומע קול השכינה המדברת מתוך גרונו של משה. וא"כ י"ל דר"י הגלילי דרש מלת הוא שכי' בוא"ו לשון זכר וקרינן בחירוק תחת ההיא לשון נקיב' כי הסכה הוא ל' נקיבה. ועל שכחוב הוא בוא"ו ל' זכר דרש שאמרו על משה אצבע אלקים הוא ר"ל שיש לו כח מן קיץ צירופי אלקים והי' אותיות מן אלקים ומילוי המילוי של אדני' ודי' אותיות של אדני' והם גימ' אצבע זה יש לו למשה וכל העשרה לקו המצרים עי' משה והם קראו למשה אצבע אלקים הוא כלומר שיש לו כח גימ' אצבע כניל' וע"כ דרש כמה לקו באצבע עשר מכות.

כמה מעלות טובות כו' להבין מ"ש מעלות טובות למקום עלינו והול"ל מעלות טובות ממקום עלינו וכן אח"כ שאמר עאכ"כ כו' למקום עלינו. ונראה דהנה השיית ברא כל העולמות כרי להטיב לברואיו כי מדרך הטוב להטיב. ויותר ממה שהענין רוצה לינק הפרה רוצה להניק ויש להשיי תענוג גדול כשמשפיע לישראל כי כל העולמות כולם נבראו בשביל ישראל שהם יקבלו כל הטוב וכגון דיתקרי רחוב וחנון. והוא כמת מעלות טובות להשיית עלינו כלומר בשבילנו בשביל שאנחנו מקבלין ממנו טובות גדולות והי' מתענג מזה כי יותר ממה שהענין רוצה לינק הפרה כו'.

אן יאמר כמה מעלות טובות כו' מ"ש למקום עלינו ולא אמר ממקום עלינו, אפשר

חניל' דאמר וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים לפי דקדוק הלשון הול"ל וישלח מלאך והוציאנו ממצרים אם ההוצאה קאי על המלאך ולמה אמר ויוציאנו ממצרים. אלא נראה לפי שאמר שם קודם ונשב במצרים ימים רבים וירעו לנו מצרים עי' פרשי ז"ל שם וז"ל וירעו לנו מצרים סבלנו צרות רבות עכ"ל. וארז"ל דכל זמן שהמצריים היו נלקין בעשר מכות וכל מכה שימשה חורש פסק השעבוד מישראל והמכות היו עי' משה וז"ש וירעו לנו מצרים כלומר סבלנו צרות רבות כפירשי ז"ל. ונצטק אל ה' וישמע קולנו כלומר והצילנו מן הצרות הרבות עי' וישלח מלאך זה משה על ידו לקו המצריים בעשר מכות ובעת שלקו המצריים בעשר מכות פסק השעבוד מישראל ופסקו הצרות רבות מאתנו וזה הפעולה שפסק השעבוד והצרות רבות מישראל זה הי' יכול להיות עי' מלאך זה משה אבל ההוצאה ממצרים זה לא הי' יכול להיות עי' מלאך ולא עי' שרף כי ישראל היו נשקעין בעת ההיא במ"ט שערי מומאה ואם הי' מלאך או שרף מוציאם משם היה נפגם כמיש הארז"ל בסדר הגדה אלא ויוציאנו ממצרים ר"ל השיי בעצמו ובכבודו היה צריך להוציאנו ממצרים וע"כ לא אמר וישלח מלאך והוציאנו ממצרים דא"כ הוה משמע דההוצאה קאי על המלאך ובאמת לא הי' עי' מלאך אלא ויוציאנו ממצרים כמו שדרש בעל האגדה ככאן הקביה בכבודו ובעצמו.

ר' יוסי הגלילי אומר כו' ויש להבין הלא מה שאמרו החרטומים אצבע אלקים הוא לא אמרו על כל העשרה מכות רק על מכת כנים לבד ולמה דרש כמה לקו באצבע עשר מכות. וגם למה אמרו לשון אצבע אלקים ולא אמרו מכת אלקים הוא. ונראה דכתב הארז"ל בסדר האגדה על מכת כנים וז"ל כנים גימ' קיץ צירופי אלקים וכן ג"כ עולה אלקים פ"ו ומילוי המילוי של אדני' הם ד"ל אותיות הרי קיץ גימ' כנים עכ"ל. ואם תחשוב כנים גימ' קיץ צירופי אלקים וחמשה אותיות מן אלקים הרי קביה וגם המילוי דמילוי של אדני' עם ארבעה אותיות של אדני' הם ל"ה ונמצא ל"ה וקביה הם קסי"ג והם גימ' אצבע. וע"כ

דומר דבם' אור המאיר בדרוש השייך לפסח בדבור כמה מעלות כו' מכא כשם הראב"ד ז"ל בפ' ל' יצירה והר סיני עשן כולו עשן נומריקון עולם שנה נפש ופ' ע"ז שזה תכלית הכריאה ונחיתת התורה לישראל להבין ולהשכיל איך לתקן שלשה בחינות אלו עולם שנה נפש. ונפשות ישראל ככלל הם בחי' נפש והם נותנים חיות בזמן שהוא בחי' שנה. והזמן נותן חיות בעולם וכו'. ומכא שם כשם אור החיים פ' חיי שרה וביאר שהצדיקים הם סחיים הזמן והרשעים מקבלים תענוג וחיות בן הזמן ע"ש באריכות וחמצא מרגוע לנפשך. ונראה לבאר בעז"ה הפסוקים האלו (שמות י"ט) ויוצא משה את העם וכו' ויתיצבו בתחתית ההר והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן. ועי' פרש"י ז"ל בתחתית ההר ברגלי ההר. ומדרשו שנתלש ההר ממקומו וכפה עליהם ההר כנגינת. והוא בגמ' דשבת (דף פ"ח) וצריך ביאור האיד נזכר ונרמז דרש זה בפסוק שאמר מלמד שכפה וכו' ורש"י ז"ל בגמ' פ' זו"ל תחתית ההר מסמ' עכ"ל. ואם סחמט זה דרשו שכפה עליהם ההר וכו' ה' לו לכתוב ויתיצבו תחת ההר ולמה אמר ויתיצבו בתחתית ההר. ואפשר דומר שכחתי כפ' קה"ת משום שישראל היו אז בעולם התשובה. שנה' וחכמים עלו בניי מאס"ן ובפרט בקבלת התורה שתקנו הסודות וכאז לעולם התשובה כמ"ש רש"י ז"ל סקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני מה ביאתן למדבר סיני בתשובה אף נסיעתן מרפידים בתשובה עי' במ"א שכחתי פירושו ולפי שהיו אז ישראל במקום גבוה בעולם התשובה לפיכך כ' שם ויתן שם ישראל נגד ההר מפני שהי' כל אחד ואחד מישראל בתשובה ורואה שפלותו ולפיכך לא הי' כנכיה על חכירו כי עולם התשובה הוא עולם הענוה כמ"ש שם כמה פעמים בשם התיקונים ולפיכך היו אז באחרות גמור כמ"ש שם בשם הרב כוצינא קרישא מוה"ר ד"ב בער זלה"ה שהעולם נכרא מר' יסורות אש רוח סים עפר. ואש ומים מתנגדים והשמים נברא מאש ומים לבר והם מתנגדים אבל סחמט שכולם בחכמה עשית וחכמתו אחיות כח מה ורואה כ"א מהיסודות שפלותו ובחי' מה שלו וסחמט זה אין בו כח להגביר על חכירו עכ"ד ודפח"ה. וכן בכאן סחמט שהיו ישראל

בתשובה והי' כאו"א רואה בשפלותו ולא הי' מגביר על חכירו ונעשה אחדות כמו השמים. ועי' היו ראויין לקבל התורה שהוא אחדות גמור ששים רכזא אותיות לתורה לששים רכזא נפשות מישראל שהיו ג"כ באחדות גמור אז כמ"ש רש"י ז"ל ויתן שם ישראל נגד ההר אבל שאר החניות היו בפירוד וע"ש כפ' כעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תהטאו. כשם שה"ג בוצינא קרישא מו"ה רוב בער זלה"ה על קושיות החוס' למה כפה עליהם הר כנגינת הלא ישראל אמרו נעשה ונשמע. לפי שהיו ישראל אז כמוחין גדולים, ואמרו נעשה ונשמע והארם אין עומד תמיד על רגל אחד רק עולה ויורד וכשיהי' להם נפילת המוחין שמא לא יעברו את ה' ולא יעשו מצותיו וירצו להסתין עד שיהי' להם מוחין לכך כפה עליהם הר כנגינת דומר שמוכרחין אתם לקיים מצותי ועבודתי אף שאין לכם מוחין מוכרחים אתם לעבור במוחין שיש לכם הן בעלי' הן כירידה מוכרחין הן לעבודה עכ"ד ודפח"ה. ובגמ' דרשו (מגילה כ"ט) בפסוק למה תרצדון הרים נכנונים לפי ששאר ההרים היו רוצין שעליהם יתן התורה למה תרצדון עם סיני ההרים שכל ההרים נכנונים שכלכם בעלי טומין אצל סיני שכלם הם נכוחים והוא שפל. ואפשר דומר שפ"ז ויתן שם ישראל נגד ההר פ' רש"י ז"ל שם נגד ההר למזרחו של הר עכ"ל. ומאי ג"ס שהי' למזרחו או לדרומו. אפ"ל פירושו ויתן שם ישראל שהיו באחדות גמור כאיש א' נגד ההר. ונגד לשון התנגדות כלומר שהיו בהתנגדות עם הר סיני כי הר סיני שהי' שפל וסחמט זה השרה הש"י שכינתו עליו אבל לא הי' באחדות עם ההרים שהיו מריבין עמו אבל ישראל היו באחדות גמור ובענוה סחמט תשובה כאיש אחד. אבל בפסוק ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המטת ויתצבו בתחתית ההר ולא כתב נגד ההר אלא בתחתית ההר. ולא כתב ג"כ לשון אחדות ויתן שם ישראל בתחתית ההר אלא ויתיצבו לשון רבים והוא ג"כ לשון מריבה. כמ"ש רש"י כיים שנאמר לשון נצים ונצבים אינו אלא רתן ואבנים שהיו בעלי מחלוקת. ועי' דרשו שהש"י כפה עליהם ההר כנגינת וכו' עליהם בעקפות ובפני שבתוב בתחתית ההר ולא כתב נגד ההר

ר"ל שהי' בידם כח להחיות חזמן והעולם עי' נפשותם שהי' במדריגת הר סיני. כעשן הכבשן כמו במדריגת בעלי תשובה שמתקן מרחויו בכלל ופרט והם מיט שהיו ישראל מתקנין מסחרת הפסח עד קבלת תחורה ואח"כ הי' שורה עליהם שער תחמישים עולם המחשבה עולם התשובה מחמת אהבה מדריגת משה שזכה לבינה ואיזה גבור חכוכש את יצרו. והו' כעשן כמו שעלה עשן הכבשן כביש נזין מי שכבש מרחויו בכלל ופרט בתשובה ואח"כ שורה עליו שער הנזין. וידוע שהשי' ברא כל העולמות כדי להטיב לעמו ישראל כי מדרך הטוב להטיב ויש לו תענוג מזה כי תענוג המשיע הוא גדול מתענוג המסביל כי יותר משתענל רוצה לינק הפרה רוצה להניק. והו' כמה סעלות טובות שיש למקום שמקביל תענוג עלינו היינו כשהוא שורה עלינו ומצמצם עצמו ומשפיע טובות וחסדו עלינו.

אלו הוציאנו מסצרים ולא עשה כחם שפטים הי' די בשבילנו אבל עשה עמנו עוד טובות גדולות כדי להטיב לברואיו והו' תענוג למעלה וכו' ואמר אח"כ עאכ"כ טובה וכו' למקום כלומר להשי' בשבילנו בשביל שאנחנו היו מקבלין מסנו כל הטובות האלה תנוי' וכו'. **אלו** קרע לנו את הים כי צריך להבין מה הי' הטובה שקרע את הים כשלא העבירנו בחוכו להנצל מסצרים. ואפשר לומר רחנה הים היה מקטרג על ישראל ולא הי' רוצה להבקע ואמר הללו עובדין עיז והללו עובדין ונבקע הים בעל כרחו. ולא נבקע הים כלו עד תחתיתו לפי שהיו ישראל צריכין לילך בכור עמוק עד תחתיתו ואח"כ לעלות משם להר שבצר שני והי' מירחא גדולה יותר ועי' לא נבקע כל הים עד תחתיתו רק קפאו תחומות בלב ים שיהיו ישראל חולכין על מקום שוה ונבקע הים לייב גזרים וכל שבט הי' לו מעבר בפ"ע והים עומד כמו חומה בין כל מעבר ומעבר של כל שבט ושבט. וז"ש קפאו תחומות בלשון רבים עיש באור החיים. וזה הוא חבה יתירה שהראה קדיה לישראל וצער גדול לים שהי' מקטרג על ישראל ולא רצה להבקע ונבקע בע"כ. ומן הים בעצמו קבלו ישראל תענוג שנבקע חציו ונקפא

עי' דרשו תחת ההר יסמס ומפני שהשי' הי' רוצה ללמד את ישראל שלא ירצו להסתין בעבודתן עד שיהי' להם מוחין רק יעבדו את השם כיראה והן מוכרחין בעבודה כפי המוחין שיש להם עי' הפילים קצת אז במדריגת שהי' להם שהיו באחרות גמור והי' להם שפלות כמו ההר סיני אבל לא באחרות גמור עם ההרים והו' ויחיצבו בתחתית של ההר שהי' להם שפלות כמו ההר והפיל אותם במדריגת אהבה למדריגת יראה, כי האוהב את חבירו אהבה קזה כשרואה שנכון לפניו לעשות כך אף שהוא נגד רצון אוהבו אעפ"כ עושה ומוסך עצמו שלא יקפיד עליו מחמת שהוא אוהבו אבל המטירא מחבירו עושה רצון חבירו אף שלא ברצונו מחמת יראה. וכשהיו ישראל בעולם התשובה עילאה מחמת אהבה והיו אומרים מחמת אהבה נעשה ונשמע למר אותם השי' שלא יעבדו מחמת אהבה לבד בלי יראה ופעמים שיבטלו תעבודה מחמת שאין להם מוחין בדרך תעושים מאהבה לבד שקושה לפעמים נגד רצון חבירו שבטוח על אהבתו שלא יקפיד עליו. עי' כמה עליהם ההר כגיגית שהם מוכרחים לעבודה תמיד מחמת יראה חוק ולא יעבור באיזה מוחין שיהי' להם צריכין תמיד לעבוד אוהו כנ"ל. כונת הרב בוצינא קדישא מוהר"ר רוב בער הנ"ל. וידוע דמרת אהבה הוא התחברות כמיש' כד רחמימא קזיזא וכו' עי' היו ישראל באחרות גמור ומרת יראה הוא התרחקות ויראו מגשת אליו, וכשהפיל אותם במדריגת אהבה ללמד אותם שיעבדו כיראה היו ישראל אז במדריגת הר סיני. והו' והר סיני שהיו ישראל אז גי' במדרגה זו, עשין כלו היה מעלה עשין שלהם. היו מחיים חזמן וחזמן מחי' העולם. מפני אשר ירד הי' עליו כאש כי השי' שורה את דבא ושפל ומי שהוא מצמצם את עצמו השי' גי' מצמצם עצמו ממכון שכתו השמים ושורה עליו, אבל מי שהוא בעל נאה אז אין שיעור לגדולתו יח' כי השי' אינו מצמצם נגדו מפני שהוא אינו מצמצם עצמו. והו' מפני אשר ירד עליו הי' כאש כי אש הוא מרת נבורה וצמצום ומחמת שהיו ישראל אז בצמצום של הר סיני אז גי' השי' צמצם עצמו והי' שורה עליהם והי' בידם כח להעלות עשין. ויעל עשנו כעשן הכבשן

כנפי השכינה כהכנסת אורחין שהי' אוהב
הברואים במדתו כנפשו והי' משפיע עליהם
ברוחני ונשמי ונמצא שהי' מקיים ואהבת לרעך
כסוך מצד הטבע ובחכמתו הגדולה שהי' בלבו
כמאמרם ז"ל בא לכל פירוש התורה לכל
התרי"ג מצות אין שהם תלויים במצוה זו של
ואהבת לרעך כסוך ובחכמתו הגדולה בא
לכל המצות הצריכות סיווג וגדר כרי שלא
ליכשל בגוף המצוה וקיים כולם. וכתבתי במ"א
שא"י לקיים מצות ואהבת לרעך כסוך כאמת
אם יהי' בו חיו נדלות כי ב"א אינם דומין
במדותיהם וזה נלקח מסדת חסד וזה מסדת
גבורה ואין יחבר באמת אש ומים. ושםתי
כשם הה"ק בוצינא קדישא מוהר"ר רוב בער
זלתיא שהשיי חרכיב ארבע יסודות ארמ"ע
ביחד וכן שמים שנבראו מאש ומים לבר והם
שני הפכיים אלא שכולם בחכמה עשית וחכמה
הוא כח מה אותיות חכמה וכפני שכ"א מהיסודות
רואה שפלותו אין יכול להתגבר על יסוד חבירו
וזהו קיומם עכ"ד ודפחיה. וכן באדם אם אין בו
שפלות אין יכול לקיים ואהבת לרעך כסוך
באמת אבל אברהם אבינו שהי' מדתו מצד
הטבע לאהוב חבירו ולהשפיע והי' בו ג"כ מדת
שפלות שאמר ואנכי עפר ואפר ע"כ קיים ואהבת
לרעך כסוך כאמת ומה בא לקיים כל התורה
כנ"ל. ובאמת מדת נדלות הוא שורש לעבור כל
עבירות שבקולס כמ"ש (דברים ח') ורם לבבך
ושכחת את ה' אלקיך כו' השמר לך פן תשכח
את ה' אלקיך. ע"כ ארז"ל (פסח ד') כאלו
כפר בעיקר וזהו שורש חטא אדיר וחור זוהמא
מנחש הקרמוני שהכנים בהם ערסמיות כמ"ש
(בראשית ג') כי יודע אלקים כי ביום אכלכם
ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים וכו'.
ועפ"רשי ז"ל כי יודע אלקים כל אומן שונא
כני אומנותו מן העץ הוה אכל וכרא את העולם
והייתם יוצרי עולמות עכ"ל הרי שהשיא אותם
בגדלות להיות כאלקי. והי' בדורות (ההם) חטא
זה וזהמא הנחש עד שכאו ישראל לפני הר
סיני שארז"ל (ע"ז כ"ב) ישראל שעמדו על הר
סיני פסקו וזהמא. וע"כ כתיב ויהן שם ישראל
נגד ההר שהיו כולם כאיש אחד כאחרות גמור
ומקיים מצות ואהבת לרעך כסוך ומסילא היו

חציו שלא יצטרכו ישראל לילך בכור עמוק וגם
נקפא כמו חומה בין כל מעבר של כל שכט
ושכט. ובל"ח לנו גימ' פ"ו והוא רינין כמ"ש
בסידור על פסוק אל ה' ויאר לנו אלו הרינין
ע"ש ח"ש אלו קרע לנו את הים מלח את
פירושו מן כמו (שמות ט') כצאתי את העיר
פירושו מן העיר. וזהו אלו קרע לנו הרינין מן
הים שהי' מקטרג עלינו ולא רצה להבקע ואלו
עשה לנו טובה זו שנבקע הים ע"כ עד תחתית
והיינו הולכין וניצולין מן המצריים בצער
שהיינו יורדין לבור עמוק ולילך ולעלות על הר
בצר השני והיינו נצולים מן המצרים בצער
הי' דינו. ועכשיו שהעבירנו בחוך הים מסש
בחרבה והי' לנו תענוג מן הים שנקפא חציו
של ים כרי שנלך במישור ונעשה כחומה בין
כל מעבר של כל שכט ושכט וזהו והעבירנו
בתוכו של ים מסש בחרבה וקבלנו תענוג מן
הים בעצמו כנ"ל וזהו התנלות חיבה יתירה
שהי' לנו תענוג מן נפילת המקטרג עלינו כנ"ל.
אלו קרבנו לפני הר סיני כו' יש להבין איך
ימפיק הטובה הזאת קריבת הר סיני בלי
נתינת התורה שאמר שהי' דינו בטובה הזאת.
וגראה דהנה ארז"ל (קדושין ע"ב) מצינו שקיים
אברהם אבינו ע"ה את כל התורה עד שלא
ניתנה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי
וישמור מצותי חוקותי וחורותי. ואמרו
שקיים אברהם אע"ה אפילו ערובי תבשילין,
ואפ"ל האיך בא לזה על מצות התורה שלא
נצטווה. מפני שארז"ל (שבת ל"א) מעשה בנר
שכא לפני שכיני ואמר לו למדני כל התורה
כולה על גל אחת ודחפו שמאי וכא לפני הלל
וקרבו ואמר לו מה דעלך סנאי לחברך לא
תעביר זהו התורה כולה ואידך פירושא ז"ל
גמור. ר"ל שאמר לו מצות ואהבת לרעך כסוך
בלשון חרנוס שזה הוא עיקר התורה ואידך
פירושא. ובוראי לא אמר לו דבר שקר שזה
עיקר התורה. וכן ראינו שתקנו לומר קודם
תפלה הריני מקבל עלי מ"ע של ואהבת לרעך
כמון ולא מ"ע אחרת. ש"ס שזה עיקר התורה.
ואאע"ה שהי' מדתו חסד להשפיע לכל
חסדו וטובו ככל הדברים שהי' יכול לכל
הברואים. וע"כ השתדל מאד להכנים תחת

יכולים לקיים כל התורה. ולהבין פירושי התורה האריך הוא תלוי כזה היו ישראל אז בעולם התשובה כינה חמשים שע"כ. כמ"ש וחמשים עלו בניי סמצרים כמ"ש בזהר והוא עולם הענוה כמ"ש במ"א בשם תיק"ז וא"כ ממילא היו יודעין כל התורה בקריבת הר סיני לכר בלי קבלת התורה אלא שאם קיימו התורה מחמת עצמן בלי נתינתה להם היו שאינו מצווה ועושה וארז"ל (קדושין י') גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה וז"ש אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו בטובה זו שהיינו יודעין את התורה כנ"ל אלא שהיו מקיימין כמי שאינו מצווה ועושה. ויתר הטיבה שהגדיל לנו שנתן לנו את התורה וכשאנו מקיימין את התורה יש לנו שכר כמצווה ועושה כנ"ל. ומה שאמר ולא נתן לנו את התורה מ"ל לנו ומלת את לכאורה ביותר והל"ל ולא נתן התורה. וגם שאמר אלו נתן התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל מה שייך טובת התורה לטובת אי. ואפ"ל לפי מ"ש כדבור כמה מעלות טובות, פי' ויתיצבו בתחתית ההר ופרש"י ז"ל בנמרא וז"ל תחתית ההר תחת ההר כמש עכ"ל. וע"כ דרשו מלמד שכפה עליהם ההר כניגית. ולכאורה קשה דהו"ל לכתוב ויתיצבו תחת ההר ולמה כתב בתחתית ההר ואפ"ל לפי מ"ש הה"ק בור"ק מ"ה דוב בער ולח"ה שע"כ כפה עליהם ההר להיות מוכרחים לעבור הש"י חסיד אף בנפילת המוחין לעבור הש"י מיראה ולא מאהבה לכר. והנה גם כיראה יש שני מיני יראות יראת עונש ויראת ה' (יראה תחאה ויראה עלאה) והשני"ת כפה עליהם ההר כניגית אם תקבלו בו ואם לאו שם תהא קבורתכם והוא יראת עונש ולמה הראה להם יראת עונש שהיא יראה רעה ואפ"ל שכמו שהגוף הוא לכוש אל נר"ן כן יראת הגוף היא יראת עונש לכר מחמת אמונה בה' ומאמין בעונשם של עובדי עבירה הוא מפרש מעבירה ויראה זו של עונש הוא לכוש אל יראת ה' שהוא ירא לעבור עבירה שלא יפול לסמא להדבק ברע ביצה"ר ולא יוכל לעבור השני"ת וא"א להדבק ביראת ה' טהורה כלי לכוש יראת עונש של הגוף החומר וע"כ הראה הקב"ה להם יראת עונש שהיא התחלה

ליראת ה' טהורה וא"א בלעדיו. והנה מקרא כתוב (משלי כ"ב) עקב ענוה יראת ה'. ענוה הוא עולם התשובה יראת ה' טהורה הוא עקב לגבנה. ומאן דאית כי' יראת ה' אייתי לידי ענוה דהיא שכינתא עלאה עולם התשובה מאהבה וכמ"ש כמה פעמים בשם החיקונים. ובנמרא דרשו (סגילה כ"ט) למה תרצרון הרים נכנונים שאמר הקב"ה לכל ההרים שאתם בעלי גאווה ובעלי מומין לפני הר סיני שהוא בענוה. וא"כ שהי' הר סיני בענוה הי' בו ג"כ סדת יראה בעקב של הענוה שלו והענוה והיראה של הר סיני הכל הוא בגשמיות ממש והיראה של הר סיני הוא יראת עונש כיראת הגוף שהוא ג"כ גשמי ומה דרשו רז"ל מ"ש ויתיצבו בתחתית ההר ולא כתב תחת ההר ופירושו שהיו ישראל אז כיראת עונש (כמו תחתית ההר יראת עונש) שהוא עקב ותחתית של ענוה של הר סיני. כן נתיצבו ישראל בעקב של הר סיני ע"כ דרשו מלמד שכפה הקב"ה עליהם ההר כניגית וכו' ואם לאו שם תהא קבורתכם כי היו ישראל אז בעקב ותחתית של ההר יראת עונש כי הוא לכוש אל יראת ה' טהורה. ומלת לנו גי' פ"ו אלקים יראת עונש של הדינין כמ"ש הארז"ל כהלל ע"פ אל ה' יואר לנו ע"ש. ומלת את הוא סדת יראה. וז"ש אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה. כלומר בטובה שהי' מקרב אותנו לפני הר סיני ומחמת זה פסקה זוהמתן כמ"ש רז"ל ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. ובטובה זו הי' די שנזדככו הגופים והיינו יודעין התורה אעפ"י שלא ניתנה כי התורה הוא כלול מרמ"ח מ"ע שהוא מלכוש של רס"ח אברי הנשמה. ושס"ה מצות ל"ה שהוא מלכוש לשס"ה נידי הנשמה וכמו שא"צ למד הגוף לעשות צרכי הגוף אכילה ושחי' ושינה ומשגל כן א"צ לבהירות הנשמה למד צרכי הנשמה היינו הלכושים שלה היינו קיום כל רמ"ח מ"ע שהוא עשיית ידי הגוף ושסירת מל"ה לשמור גידי הנשמה דכיון שנזדככו הגופים ולא מנעו הגופים בהירת הנשמה לתסתכל לעשות כל צרכי הנשמה. וזהו ולא נתן לנו הדינין את התורה. ומלת את פירושו מן כמו (שסות ט') כצאתי את העיר פירושו מן העיר וכן אמר כאן אלו

קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו היראה עונש והריני מן התורה היינו שכפה עלינו ההר יראת עונש ה' דיינו שהיינו יורעין מעצמן לקיים התורה אבל היינו מקיימין כמי שאינו מצווה ועושה מעצמו ולא ה' השכר גדול כי כ' ובשביל שכפה עלינו ההר כניגית ונתן לנו התורה ביראת עונש אנחנו מקיימין התורה כמצווה ועושה בשכר גדול. וז"ש אח"כ אלו נתן לנו את התורה וה' עושה לנו גם זאת שנחן לנו התורה ע"י יראת עונש והריני והיינו מצווין על התורה מחמת יראת עונש. ולא הכניסנו לארץ ישראל היינו (שלא) נתן לנו יראת ה' מהורה שהיא שורה תמיד על ישראל. וכמו שארז"ל (ברכות ז') בקש משה שלא תשרה שכונה אלא על ישראל ונתן לו שנאמר הלא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם וזה היראה של ה' השכינה ששורה על ישראל דוקא תמיד השינו ישראל בא"י. וע"כ נק' ארץ הוא מרת יראה של ישראל שהשכינה שורה על ישראל דוקא ושאר ארצות מקום שכונת כל האומות נקרא ארץ עמסין כלומר היראה של כל האומות יראת עונש לכר. וזו"פ ואקח את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען. וארכה את זרעו ואתן לו את יצחק וכו'. ומה בא ללמדנו כזה הסיפור, אלא שאמר ואולך אותו בכל ארץ כנען בכל יראת העונש להביא אותו אח"כ אל א"י יראת ה' המהורה. ומ"ש אח"כ וארכה את זרעו ואתן לו את יצחק למה קרא זרעו אשר קודם יצחק הלא כתוב בפירוש כי ביצחק יקרא לך זרע אלא כונתו שה' מנייר גרים שהכניסן תחת כנפ"ה ועיקר תולדותיהם של צדיקים מעשי"ט. וזהו וארכה את זרעו המעשי"ט שלו שהכניס גרים תחת כנפ"ה ועי"ז שה' מוכה לחייבא וזה לסמחי בנין כמ"ש בזהר. וע"כ ואתן לו את יצחק שהוא זרעו ויקרא זרע ואברהם הוליד את יצחק.

אלן נתן לנו את התורה כו' ולא בנה לנו את בית הבחירה דיינו. מ"ש ולא בנה לנו בית הבחירה כושע שהשי' בנה בית הבחירה וכן אמר אח"כ על אחת כמה וכמה וכו' למקום עלינו כו' ומונה והולך הטובות עד והכניסנו

(*) עיין תוספת מסכת שבועות ד' ט"ו ע"ב וכן הוא בטובה מ"א ע"א ברש"י וזו"ל מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים שנאמר מקדש ד' כוננו ידך.

כסמארזיל (קרושין ל') יצרו של אדם חתנבר עליו בכל יום ואלמלא הקביה עוזרו לא חי יכול לו שנאמר צופה רשע לצדיק כו' ח' לא יעזבונו בידו. וא"א לעבור את השיי בלערו. וברצונו יכול האדם לעבור אותו בלי שום הכנה כאשר ראינו במצרים שהי' ישראל בעסקי הקליפות והי' עובדין ע"ז כמ"ש בים שהיו מקטרגין עליהם הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז. ואעפ"כ הנביאים השיי בפעם אחת ובאו חתך לעולם הסחשכה בינה כמ"ש וחמשים עלו בני סמיץ. וע"כ נק' פסח לשון רילוג וקפיצה כמ"ש הארז"ל בסדר הגדה שעי"ז נק' פסח על שהי' גדלות קודם לקטנות ועי' מס"ל על חכם מה הוא אומר בשם הרב החסיד בוצינא קדישא מו"ה אברהם זל"ה פ"י על גדלות קודם לקטנות ע"ש וזהו הראי' מפסח שהכל הוא מחשיי וברצונו יכול האדם לעבור אותו בלי שום הכנה כמו שהי' במצרים וכשרוצה להכין עצמו לגבור על יצרו ולעבור אותו א"א בלערו אי"ה הכל הוא סאתו ית'. וגם רשעים נמורים כל ימיהם אעפ"כ לא יתיאשו עצמם מן החשובה כמו שהוהירו רז"ל ואל תהי' רשע בפני עצמך ויחזיק עצמו לשוב אל השיי שיעזרו לשוב אליו באמת ובירו היכולת והכח להרים אותו מעסקי הקליפות. ונלמד ממצה שאנו אוכלין על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמין כו' כמ"ש כי גורשו מסצרים ולא יכלו להתחמם ועי' בסיד' תאריז"ל שכי' על לא יכלו להתחמם וז"ל אם היו ישראל מתעכבין עוד במצרים רגע אחד לא היו יכולין לצאת לעולם, כי היו נשקעין בשקר הנזין. וזהו שלא הספיק בצקת כו' עכ"ל. הרי ראינו שהיו ישראל במצרים בעסקי הקליפות עד שכמעט ולא יכלו לצאת בבת אחת למעלה גדולה כזו. ולאותם שהם מדוכים ביסורין כל ימיהם כל יתיאשו חיו בליהל אל ה' ומתחפץ אליו כי בידו היכולת והכח לאמר לאסורים צאו ולאשר בחשך הגלו ולהרים אותם וליתן להם כל טוב כמ"ש (איוב ח') והי' ראשיתך מצער ואחריתך ישנא מאוד כמו שמצינו במצרים שהיו ישראל ביסורין גדולים כמ"ש ויטרו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובבלבנים כו' ואח"כ נתן להם חשיי כל

חשובה, כשהוא ביראה תחאה שלא יפול לכח ככל הנכראים כיון שרואה שכבר נכשל בתקנוני היצהיר סתירא לנפשו תחילה ביראה קונש על שקבר ועשה שלא יקנש כי הבחירה ניתנת בידו שלא לשמוע אל היצר להתענג בתקנוניו והוא קבר ועשה ומחירא שהי' בידו הבחירה שלא לשמוע ושמע אל היצר ועבר ועשה וע"כ הוא סתירא מעונש ועושה תשובה תחילה מיראת קונש. ואח"כ בא לירי תשובת יראת ה' טהורה. ואח"כ בא לירי תשובה מאהבה היא אימא עלאה ושם זכה להיות זדונות כזכיות. ויש אליו הכניסנו לארץ ישראל היינו שנתן לנו את היראה טהורה יראת ה' הנק' ארץ היא היראה של ישראל לבר ולא של אומות ולא בנה לנו ולנו גים' אלקים כמ"ש בסידור הארז"ל. והעבירות של אדם נק' רינין כי העובר עבירה קונה לו קטיגור אחר מלאך המשחית הקשור בו ככלכל ועונותיו ילכדנו את הרשע. כי כשנמלא סאתו זהו הקליפות הקשורים בו עושים בו דין שנתחייב על עבירה וזהו ולא בנה אל העבירות שנקראים לנו. בית הבחירה היינו תשובה שעושה בשביל יראת הבחירה שהי' בידו שלא לשמוע אל היצר והוא שמע אל היצר וכשביל זה עושה תשובה והיינו בית הבחירה כי מדת יראת נק' בית וזהו בית היראה שיש לו מן הבחירה שהי' בידו שלא לעבור ועבר וע"כ עשה תשובה ואלו לא עשה לנו טובה זו לבנות אל העבירות תשוב' לכפר על עונותינו הי' דיינו בזה הטובה הקדום שהכניסנו לא"י להיות בידו חמיר יראה זו שלא לעבור על להבא ועכשיו הוא טובה כפולה שהכניסנו לארץ ישראל להיות ביראה זו שלא לעבור עוד ולהתענג בתקנוני היצר וגם בנה לנו אל העבירות שיש לנו בית הבחירה היינו תשוב' שכאה אל האדם סחסת יראת הבחירה שהי' בידו ועבר וע"כ עושה תשובה וזהו פעולה לכפר על כל עונותינו.

אמר ר"ג כל שלא אמר כו' ונראה דבא ללמד לכל אדם דרך מוסר הן לצדיקים הן לרשעים או לאותן שמדוכים ביסורים. לצדיקים שהולכים בדרכי ה' לכל יתנאו חיו ויחשכו שבחם נברו על יצהיר ובאמת אינו כן

בתחילת עבודה קשה שהי' ברצונם עד שהתמירו אותם בעבודתם ושכחו שמו של חשיי כנ"ל.

בכל דור ודור כו' ולתבין מלת את עצמו הוא מיותר והי' די באמרו חייב אדם לראות כאלו הוא יצא מסצרים. וגם בפסוק דאמר בצאתי מסצרים משמע בשעת היציאה קשה הי' ולא קודם וכאמת אף קודם היציאה הי' מכה בסצרים מכות גדולות. ונראה דהנה כתבתי פ"י הא לחמא עניא ע"ש שז"פ מה שהביא רש"י בפ' בא על פסוק והי' לכם למשמרת הי' ר' מתאי בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך וכו' ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה שכלו באותו ליל שנאמר מתבוססת בדםיך בשני דמים. והעולה משם פ"י כל דכפין וע"פ כונת הארז"ל כל מרת יסוד הנקרא כל. דכפין חאב לזיוג אבא ואמא הם בחי' י"ה נתן להם מצות מילה מ"ל י"ה כל מרת יסוד דצריך לנוק'. ית"י ויפסח נתן להם מצות פסח בחי' נוק' כי דם פסח במקום נוק' ע"ש. והנה בסצרים שהי' חידוש העולם ז"ין בעיבור שני כמ"ש הארז"ל בסדר האגדה ע"ש. וזהו בכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע ר"ל מלת את כמו עם ר"ל שיראה אדם עם עצמו, כאילו הוא קאי על השי"ת שגם הוא יצא מסצרים שהי' חידוש העולם ז"ין שנאמר בעבור זה קשה הי' לי וכו' ר"ל בעבור זה מרת יסוד שיהי' לו זיוג דחאב וצריך לנוק' קשה הי' לי בצאתי מסצרים ר"ל בעת היציאה שנתן להם שני מצות דם פסח ודם מילה שכלו באותו לילה כנ"ל.

בצאת ישראל מסצרים היתה יהודה לקדשו ישראל מסשלותיו מ"ש לשון לקדשו ולשון מסשלותיו אין לו פירוש. ונראה דלשון קודש הוא לשון פרישות ומי שהוא מפקיר עצמו במסירת נפש אל השם יתברך נקרא קודש שמפריש עצמו מזה העולם. וכים כראשונה ארז"ל (בסדר רבה י"ג) קפץ נחשון בן עמינדב בים. ועל כן אמר היתה יהודה לקדשו ולישראל נתן מסשלותיו מה שהשי"ת הוא מושל על כל העולמות נתן לישראל שהם ימשלו על כל העולמות ועל כן היום ראה ויגם מפניהם.

טוב אף כגשמיית. וזהו נלמד מסרור שאנו אוכלין וכו'. ולשון אמירה נופל על מחשבה בלב כמו (דברים ז') כי תאמר בלעבך וכו' (אסתר ז') ויאמר המן בלבו. וזהו אמר רבן נמליאל כל שלא אמר ג' דברים אלו בפסח כלומר שלא חשב בלבו ללמוד משלשה דברים שאנו אוכלין בפסח מה שמרסו בהם שהכל הוא מאתו יתברך כל טוב ברוחניות ובגשמיית וכידו הכח להקים מעפר דל וליתן לו כל טוב לא יצא ידי חובתו כסיפור יציאת מצרים.

מצד זו שאנו אוכלין כו'. ויש להבין וכו' בשביל שלא הספיק להחמיץ אוכלין מצה ונראה ד"ל כזה גם רסו פנימי דהנה הארז"ל כתב על פסוק ולא יכלו להתמססה כי אם היו ישראל מתעכבין עוד במצרים רגע אחד לא היו יכולין לצאת לעולם כי היו נשקעין בשער הנז"ן דס"א ע"כ. והנה הנוק' נק' עיסה כמ"ש מי מקבב שאור שבקיסה וזהו שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ ר"ל הגופים שלהם שלא היו נשקעין בחמץ גסור שער הנז"ן של הס"א עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ב"ה ונאלץ שלא ישקעו שם.

מרור זה כו' מ"ש חיי אבותינו ולמד מפסוק וימררו את חייהם ולא אמר וימררו אותם בעבודה קשה. נראה רכתבתי פ"י הפסוק וירקו אותנו המצרים ולא אמר וירקו לנו הכונה שירקו אותנו לפני השי"ת מחמת עבודה קשה שעבדו בהם כפה רך ומחמת זה לא צעקו אל הי' בתחילת העבודה עד שהתמיר אותם בעבודה קשה ושכחו שם השי"ת והכניסם לסיט שערי טוטאה וזהו התחכמות פרעה שאמר הכה נתחכמה לו ע"ש וז"ש על שמררו המצרים את חיי אבותינו ר"ל החיות שלהם המרירו היינו הנשם' שלהם שהוא החיות שלהם המרירו בעבודה קשה בהתמדת עבודה וכפה רך עד ששכחו שם השי"ת והכניסם לסיט ש"ט עד שקטרגו עליהם הללו עוקי' וכו' וזה שמביא הפסוק ויכררו את חייהם החיות שלהם המרירו לפני השי"ת מחמת כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך הכל הי' כפה רך ולא צעקו אל השי"ת

אלא יכירו בשפלותם ויכניעו עצמם אל הגדולים ואז יכולים לקבל הברכה ולהחזיק אותה לעצמם.

במדרש מה דכתיב אהבתי כי ישמע ה' כו' אמרה כנסת ישראל אימתי אני אהובה בזמן שאהה שומע קול תחנוני. וצריך להבין מה זה החיבה. הלא משל אם בא בן כפר למלך ושואל ממנו דבר ונותן לו וכי בשביל שנתן לו מבוקשו שדבר קטן אצל מלך לעשות בקשחו אינו מוכח מזה שהמלך אוהב את בן הכפר. ונראה דצריך להבין כפי דמלת קולי מיותר והי' די באמרו כי ישמע ה' תחנוני, דהנה איתא בספרי מוסר אם רואה אדם שאינו יכול לכיוון בתפלתו בלחש ירים קולו כי הקול מעורר הכונה. וז"ש כי ישמע ה' את קולי תחנוני כלומר תחנונים הכא מחמת הקול שהקול מעורר הכונה שאהי' יכול לכיוון בתפילתי ולהתחנן. וז"ש אימתי אני אהובה בזמן שאהה שומע קול תחנוני כלומר שאני בערכוב ואיני יכול לכיוון בתפילתי רק מחמת הקול המעורר הכונה לכיוון ולהנחן ואעפ"י כן אתה שומע קול תחנוני ונותן לי מבוקשי אעפ"י שאין אני מתפלל כראוי אז כודאי אני אהובה לפניו.

כי הטה אזנו לי כו' מ"ש וכימי אקרא אין לי פירוש. ונראה דיש בני אדם אשר עיניהם חסיד אל ה' ואף כי ייטיב ה' להם בכל הטובות דבני חיי ומוזני כלי צער כלל הם מודים לה' ומתפללין קודם הצרה שלא יבוא להם שום צער וצרה וזהו התפלה מקובלת לפני הש"ת כשאמר (מנהדרין מ"ד) שמקדים תפלה לצרה. ויש ב"א כאשר ייטיב ה' להם אין נותנין לב להתפלל אליו רק אח"כ כשבי' הצר' חיו עליהם אז הם מתפללין אליו שישמע אותם מצרותם וזו התפלה אינה מקובלת לפני הש"ת מחמת שלא נתן לב להודות ולהתפלל אליו בעת שהשפיע לו טובותיו ואעפ"י שומע תפלתם ומרחם עליהם מאוצר מחנת חנם. וז"ש כי הטה אזני לי ר"ל שהשי' כביכול הטה אזנו לי לשמוע תפילתי ולעשות בקשתי אימתי כשאני בימי אקרא וידוע דבימי יכונה בשם חסדים כמ"ש (תהלים מ"ב) ימים יצאת

למה יאמרו הגוים אי' נא כו' מלת נא לכאורה מיותר. ונראה דאמר' (סוטה י') אין נא אלא לשון בקשה. וז"ש הגוים בראותם שישראל מתפללים אל הש"י ערב וזוקר וצוהרים ואינם נענים ועדיין הם אצלם בגלות המד. ואמרו איה מה שמבקשים אליהם. וזהו אי' נא אליהם. ואמרו ח"ו שאין ביכולתו להושיע. וע"כ אמר ואליקנו בשמים כל אשר חפץ עשה בעולם העשי' ג"כ כרצונו וחפצו וע"כ נכון שיושיע את ישראל למען שמו הגדול המסולל בגוים.

ד' זכרנו יברך כו'. ונראה דאיתא בזהר בזמן שביהמ"ק קיים היו ישראל מקבלין השפע מן הש"י ומהם היו משפיעים ג"כ לכל השבעים אוסות כדי חיותם אבל עכשיו הוא בהיפוך האוחז'ם הם מקבלין השפע ומהם מקבלין ישראל מעט מן המעט. וזהו פי' ה' זכרנו ר"ל יעשה אותנו במדרגת זכר המשפיע ומאתנו יקבלו האוסות כדי חיותם וזהו יברך את בית ישראל שהברכה ילך אל בית ישראל. יברך את בית אהרן שהם יקבלו הברכה ויברכו את ישראל. יברך יראי ה' הקטנים עם הגדולים ע"ד שאמר' (בסוף עוקצין) לא מצא הקב"ה כלי מחזיק לישראל אלא השלום שנאמר ה' יברך את עמו בשלום. ולשון כלי מחזיק ברכה נראה דהנה כל ישראל הם קומה אחד שלימה. והנה חיו כשמצדיר עצמו חיו מאחר מישראל נמצא קומת הישראל אינה שלימה ולמשל אם נותנין סים בכלי והכלי יש בו נקב אז הכלי אינו מחזיק המים שבו והם זכין לחוץ ע"י הנקב כך קומת ישראל אם אין שלום ביניהם אז אין ביכולת קומת נשמת ישראל להחזיק השפע וזכ לחוץ חיו. וזהו לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כשיש שלום ביניהם אז קומת ישראל אחד סמם ויכולין להחזיק הברכה לעצמם. וזהו יברך יראי ה' הם כלל ישראל שהם יראי ה' יברך אותם בשלום. ויכולין להחזיק הברכה מה שיקבלו מן בית אהרן. וזהו הקטנים עם הגדולים כלומר שהקטנים יהיו עם הגדולים ולשון עם הוא נטפל ומחובר והקטנים יהיו נכנעים ונטפלים אצל הגדולים ואז יהי' שלום ולא שהקטנים חיו ירימו ראש נגד הגדולים

אנא ה' הושיעה נא כו' מלת נא לכאורה מיותר. וי"ץ ע"פ שאמרו (ברכות ט') אין נא אלא לשון בקשה. וזהו שמבקש אנא ה' הושיעה שיכולין לבקש אותך וזהו הושיעה נא. וכן אנא ה' הצליחה נא כלומר הצליחה בבקשתי אותך הצליחה ויקיים בנו תכין לבם תקשיב אזניך ויהא תפלתנו שגורה כפינו וזהו הצליחה נא.

כי לו נאה כו' הזמר הזה בחרו א' אמר גרודיו יאמרו לך ולך וכו' ובחרו השני אמר ותיקין יאמרו לו כו' הם עמו ישראל. ובחרו השלישי זכאי במלוכה אמר טפסריו יאמרו לו הם המלואכים. ובחרו הרביעי יחיד במלוכה אמר למודיו יאמרו לו הם ישראל וכן ער סופו מיוסר השיר הזה פעם אחת על המלואכים ופעם אחת על ישראל. ומה השיר שהמלואכים וישראל אומרים לך ולך לך כי לך, לך אף לך לך ה' הממלכה ואין לו פירושו. ואפ"ל דהנה ידוע מ"ש מעם כריאת העולמות הם שני טעמים. כי מדרך הטוב להטיב ובשביל ישראל שנקראו ראשית כדי להשפיע עליהם י"ג סבילין דרחמים ע"כ הליכושן במלכות עולם הזה כמ"ש (איוב י) עור ובשר תלבישני עצמות ונידון תסוככני ככל הנבראים שבעוה"ז אשר מתנהג קיום העוה"ז ע"פ היצה"ר בכל הנבראים כמ"ש (יוסא ס"ט) כשחפסו ליצרו דעכירה אף ביעתא בת יוסא לא מסתכחי והאדם העושה מעשה של כל הנבראים עוה"ז עם היצה"ר ובכל מעשה העוה"ז שעושה עם היצר יש בו תורה אסור וסותר כשר ופסול ולא ככל הנבראים שמשלמים חאותם עם היצר בין אסור ובין מותר ונמצא הוא סוכן לחטוא ונכרא עוה"ז בעולם החשובה ששייב אל ה' אם חטא ונתגלה עליו י"ג טבילין דרחמים וירחם אותן. וזהו בשביל ישראל שנק' ראשית ברא כל העולמות להיטיב להם והמטיב עליהם י"ג סבילין דרחמים והם יקבלו עליהם עול מלכותו ויראתו מחמת שהם מלובשים בגוף ועושים מעשה היצר צריך לירא תמיד יראה תתאה שלא יפלו למטה במעשיהם הנשמי ככל הנבראים ונמצא שני טעמים עולים כאחד. וז"ש חמסורר לך כלומר לך כל העולמות, ולך בשבילך בראת כל העולמות כי כל מה שברא הקב"ה

ה' חסדו כלומר כשאני בחסדים ואקרא אל ה' אז הנה אזנו לי לשמוע תפילתי. אכן אם אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא אז ותתפלל אנא ה' מלטה נפשי ולא קודם לכן אז חנון ה' מאוצר מתנת חנם. וצדיק זהו צדיקו של עולם ואלקינו מרחם.

מן המיצר קראתי כו' ויש לפרש דהנכון שאם יש לאדם יסורים ח"ו שיפשיט עצמו מצעריו ויתפלל על צער המקום כי יותר משתענה רוצה דינק הפרה רוצה להניק וכפרט מדרך הטוב להיטיב וכשאני ביכולת התחתונים לקבל שפעו וטובו אז הוא ח"ו צער גדול למעלה כמ"ש רז"ל (מנהדרין ס"ו) בזמן שאדם מצטער שכונה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי ר"ל לפעמים שאין העולם מתנהג כשורה מחמת ראש העדה שאין מדרך אותם בדרך הישר או שאינו מוכיחם וזהו קלני מראשי קלני מזרועי לפעמים שראשי עם הם צדיקים ומדריכים בדרך הישר רק שראשי עם המנהלים כחוקה לבית ישראל אין רצונם ליתן כח ואומץ שיראו שיתקיים דברי עיני העדה הצדיקים המנהלי בדרך הישר ומחמת זה איש הישר בעיני יקשה וזהו קלני מזרועי ר"ל מהחוזק שלהם כי בכל סיבות אלו הם מונעים השפע מעמו ישראל שאינם יכולים לקבל השפע וזהו צער גדול ח"ו למעלה וא"כ הנכון שיפשיט אדם א"ע מצעריו ויתפלל על צער השכינה וכמ"ש במ"א בשם הרב הקדוש מוהר"ר דוב בער זל"ה ובאמת אף אם אינו יכול לפשוט עצמו מצעריו אעפ"כ יתפלל כעני בפתח ויתחרט על עונותיו. ויבקש כעני בפתח וכמ"ש במ"א באריכות. אבל היותר נכון שיפשיט עצמו מצעריו ויתפלל על צער השכינה ואז נקנה מיד כי ע"ז אין קמרון. וידוע שכל השפעת הבאה אל עולם התחתון הוא משם י"ה וז"ש מן המיצר קראתי י"ה. ר"ל שאם ח"ו יש לי צער אז אני מתפלל וקראתי י"ה להתפלל על מיצר שלהן שאיני יכולין להשפיע לתחתונים ואז ענני במרחב ית ר"ל ע"ז התפלה אין קמרון כלל ועונין אותו שלא ית' ח"ו במיצר רק בתחרכות השפע למטה מאוצר מתנת חנם ואעפ"י שאינו כדאי ואז במרחב ית.

הוא גיב לך כשבידך בראת האף כדי להיות קיום העולם ואז יוכל לחשפך י"ג סכילין דרחמים. אבל אם לא ח' האף לא נחקיים העולם כמיש (תהלים צ"ג) אף חכון חבל כל חסוט כלומר בשביל האף חכון חבל כל חסוט וזהו לך אף כלומר בראת האף הוא גיב לך כדי להתקיים העולם. ואח"כ אמר הטעם השני שקושה כאחד לך ח' הסמלכה כשביד זה ח' בריאת עולמות כי לו נאח כי לו יאח.

בעוה"ז לא ברא אלא לכבודו. לך כי לך והשלשה תיבות אלו לך כי לך הם במ"ק שלשה עשר כלומר כדי להמשיך בישראל נשמת אדמ"ד והאדם הוא עולם קטן להמשיך בו י"ג סכילין דרחמים וזהו חסוטו במ"ק. וזהו הטעם בריאת עולמות כדי להטיב לעמו ישראל. ואח"כ לך אף והוא לשון קשיא כלומר אם בריאת העולמות כדי להטיב לברואיו ולא יותר אי"כ קשת למה ברא האף הוא חרון אף על הרשעים. והתירוץ

זרוע

ספירת העומר

אור

וי"ט שחלף ועבר יריגנו חנונו חסוד לכיות שחקרב יותר אל חכנת דודים חנ בקדוש יום חתן תירתינו הקדושה : (ג) [אחר חק' במפורסם בישראל מהר"ש מקארץ זלוקלי] בעטם שחין מברכין שבהיינו על חנונו הספיר' להיות שחין זה דבר חסוד שינרד עליו שבהיינו כי כל ההארות והבהירות נחגלו ביחד בלי ח' דפסח כידוע לחסוד ההארה הגדולה כזו היה רק לשעה כדי שיגאלו ויטלו חיקף הארה הגדולה עליו וזכו כוונת הספירה שניג' הספירה נכסין ש"כ מדרגה אחר מדרגה ח"כ חין זה חסודו שינרד עליה שבהיינו ודפסח :

(א) ס' חגיגה מפרשי המלוא לפי שכל עיקר של ישראל אינו אלא חסודו וכפסח שילאו מחללים כדי שיקבלו חסודם כסיוני הוא חללים חסוד' שלכם יומר חן החירות וחסדי כן כי הוא כל עקרן של ישראל ונעבור נגאלו ולטיונו למנות מחסוד י"ט של פסח עד יום נתינת חסודם להארות כנסתינו החפץ בגדול אל כיום הנכבד כנסת' ללכינו כעבר ישלף לל יומנס חסוד חסוד יכא כעת הנכסף חליו שילא לחירות כי חסודן מר' נחלם כי כל ישעו וכל חסודו להניע אל חסודם כסודו : (ג) [אור חסודן] מפרשיו להיות מי שיש כוונת חסודו ויראל כי נגר פניו בעט בספיר' מכל יום

סדר ספירת העומר

בכל לילה קודם שחמחיל הברכה . תאמר בשם מלה ככה :

לשם יחוד קדושא בריך הוא ושכינתיה ברחמינו ליחד לשם יה ביה ביהודא שלים בשם כל ישראל. הגני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה שד ספירת העומר כמו שכתוב בתורה וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר דתנופה שבע שפחות תמימות הדיינה לד ממחרת השבת השביעית תספירו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לך : ויהי נועסובי וסכרכין הברכה

בכל לילה יכוין כל מרו השם הוי"ה בברכת העומר שהוא שם של מים כזה (יוד ה"א ואי"ה ה"א) . בכל לילה יכוין כלומר ספירת העומר ש"ה של כנ"י (אדרי"י) :

בכל לילה יכוין כלומר היום שני של יום חילת כ"ז עם הכולל חסודן אל הוי"ה :

בכל לילה חסוד מוזמר חללים יחסנו וכו' ויכוין בכל יום חסוד' אחת מהפסוקים הביל וגם יכוין בכל יום אחת מהפסוקים ישמחו וירננו כאשר נרבע לפניך בכל יום כסוד הפסירה :

ברוך אתה יהוה יהוה יור הוא ואו הוא אלהינו מקד העולם אשר קדשנו במצותיו וצנינו

עד ספירת העומר :

היום יום אחד לעומר : חסוד שנחסוד אלהים ו אנא

הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית הסקדש דסקיה בכתיה ביבינו אמן כלה :

חסוד יחסוד למלכ בנינו כן ואף חסודן פרש' לנר יחלכ לבו אל חסוד' עוס באלכותו יחסוד לאל גודל הודול' נחשכחו על חלקו וגורלו חק' חסוד אלוכותו יחסוד ואל גודל חסודו על ההנגלות חסוד בין העננים ואל כל זה נכון לבו לכוין. והחסוד לזכ שחסוד חסוד' נחמון גדול. ויכוין חסוד' (אלהים) וזאת (י) הן ישמחו וכן בכל יום יכוין חסוד' אחת מהפסוקים הביל וזאת ח' חסודו ויחסודו ירננו כאשר נרבע לפניך בכל יום :

דפנצח בנינויות מוזמר שיר : אלהים ירגנו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה : לרעת בארץ

הרבה בקב גוים ישועה : יודוק עמים אלהים יודוק עמים בקב : ישמחו וירננו דאמים כי תשפוט עמים מישור ודאמים בארץ תנהם סלה : יודוק עמים אלהים יודוק עמים בקב : ארץ נתנה וכולה וברכנו אלהים אלהינו : וברכנו אלהים ויראו אורו כל אפסי ארץ :

אחיו יואר [אנא נכח] ויהי תפלה כוללת על כל ישראל ומיקויו הנפש. ויכוין ביום ה' ח' [אנא] וכן בכל יום וכוין תפלה אחת כהפלי' זו. ולפי שמלות ספירת העומר הוא תקון גדול ונפלא לטהר את נפשו שנפגמי' בעונות ר"ל. לכן חקנו בחר הספירה תפלת רבש"ע ויואר בכיונה ובשכרון לב מאוד ואם יכול להוריד דמעות מה טוב :

אָנא בְּכֶחָ גְדוּלַת יְמִינָה תְּתִיר צְרוּרָה :
 קָבֵל רַגְתָּ עִמָּה שֶׁגִּבְנוּ מִדְּרֹנוּ נִרְאָה :
 נָא גְבוּר דּוּרְשֵׁי יְחֻדָּה כְּכַבֵּת שְׁמֵרָם :
 בְּרַכֵּם מִהֲרֵם רַחֲמֵי צִדְקָהּ הַמִּיר גְּמֵרָם :
 חֲסִין קְדוּשׁ בְּרִיב טוֹבָה נִהַל עֲדָתָה :
 יְחִיד גֵּאָה לְעִמָּה פָּנָה וּזְכִיר קְדוּשָׁתָה :
 שִׁיעֲתֵינוּ קָבֵל וְשִׁמְעֵ צַעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ הַעֲדוּמוֹת :
 בָּרוּךְ שֵׁם בָּבוּר מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

רבונו שד עולם אתה צויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העומר כדי לטהרנו מקדושותינו ומטומאותינו כמו שבכתב בתורתך וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהייתה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום. כדי שיטהרנו נפשות עמך ישראל מזהביתם. ובבן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שבזכות ספירת העומר שספרתי היום ויתקן מה שפגמתי בספירה סלינו השייך לאותו הלילה ואמר ואתקדש בקדושה שר מעלה יעל ידי זה וישפיע שפע רב בכל העולמות ויתקן את נפשותינו ויהיה לנו ונשמח ונעלה ונפגם ונטהרנו ונקדשנו בקדושתך העליונה אמן

מִקְדָּה : יְהִי רָצוֹן וכו'
 חיים שני ימים לעומר :
 חרחמן ייר ימנו נכה רבון
 חיים ששש ימים לעומר :
 חרחמן ייר יר רבון גדול רבון
 חיים ארבעה ימים לעומר :
 חרחמן ייר יאר ימין רבון
 חיים חמשה ימים לעומר :
 חרחמן ייר פני תמיר רבון
 חיים ששת ימים לעומר :
 חרחמן ייר אחנו נרוה רבון
 חיים שבעה ימים שהם שבוע אחר לעומר :
 חרחמן ייר מלך אלני ימין רבון
 חיים חמשה ימים לעומר :
 חרחמן ייר פני תמיר רבון
 חיים ששת ימים לעומר :
 חרחמן ייר אחנו נרוה רבון
 חיים שבעה ימים שהם שבוע אחר לעומר :
 חרחמן ייר מלך אלני ימין רבון

ואח"כ יואר שיר תהלים. כחצון ינעמות קול וע"ה
 לכיין פירוש. ואח"כ אם יכול להחזק ולהעמיד עליו
 תהיה ע"ה חור כנור בחצונו וז"ל סמבטיון מעניינו
 ל"ח וחסדו כ"י כובות והכח תחרי וז"ל סמבטיון מעניינו
 י"ה תהם תפוזים חלח ה"ה וחתם ה"ה. ודלוני ואחר
 א"ה חס ר"ה. כי יעבור אשור צלילם ואבקשי ולא תחל
 ולחשית חשש אחר לא ידעו א"ה תחום כנודי הכה בלתי
 בתגלת ספר להגיד את כרסום ואלו כן פ' וילא דף ק"ז ע"ה
 פתח ר' חייא ופאר פ' ב"ה דף ל"ה ע"ה וזכר ה' לנגוף פ'
 חמור דף ל"ה ע"ה ונחום הראשון פ' כעלולך דף ק"ח
 ע"כ ר' חנא פתח אשירי הכס כו' פ' פתח דף ר"ג ע"כ ר"ח
 חלרי דפסחא כו' ואם יתכן בעלנו שיחשבו הניכס. אי שרירי ללכת ליטו על חשון כו' שיחשבו כחו כיוכל להכניס
 לכ"כ ולא יטרה כחפלו. אי יואר חיק (כרש רשונה של ק"ש בנרש המעיל) ופ' (בירך אשירי רוחי) וחו לא יריר